

Po darbiečių laimėjimo Anglijoje

Londonas. (L) Darbiečių partijai laimėjus rinkimus, kaip sakoma, vienos rankos pirštais suskaičiuojama dauguma, D. Britanijoje susidarė nepaprastai netikra būklė. 1945 m., kada darbiečiai rinkimus laimėjo aiškia persvara, po kelių valandų partijos vadas Clementas Attlee buvo paskelbtas premjeru ir galėjo tuoj pat pradėti sudarinti naująją vyriausybę. Ši kartą reikalai eina daug sunkiau. Tik po ilgo ir karšto partijos lyderių posėdžio darbiečiai apsisprendė sudaryti naują kabinetą ir tik po eilę dienų trukusių pasitarimų pradeda aiškėti jo sudėtis.

Be didelių permainų

Ligi šiol turimomis žiniomis, didelių permainų naujajame kabinate nebūsią. Bevinas liks užs. reikalų ministru, Crippsas — izdo kancleriu, Morrisonas — min. pirm. pavaduotoju. Krašto apsaugos ministerio postą, kurį ligi šiol turėjo lordas Alexanderis, dabar perims ligšiolinis karo ministeris E. Shinwellis, tuo būdu patekdamas į vadinaujamąjį vidinį kabinetą (vidinio kabineto nariai dalyvauja kabineto posėdžiuose, išorinio — ne). Į šį kabinetą taip pat įtraukiamas dešinioji Bevino ranka MacNeillis Skotijos ministerio titulu. Sveikatos ministru ir toliau lieka Aneurinas Bevanas. Naujai steigiamos miestų ir kaimų planavimo mi-

nisterijos šefu skiriamas Hughas Daltonas. Šalia kabineto sudarymo didžiausią rūpestį premjerui Attlee kelia sosto kalbos paruošimas, kurią karalius Jurgis VI turės perskaityti iškilmingame naujųjų Rūmų atidarymo posėdyje. Tai įvyks greičiausiai kovo 6 d. Jeigu darbiečiai būtų rinkimus laimėję aiškia persvara, sosto kalboje jie būtų paskelbę cukraus, cemento ir chemijos pramonės bei kai kurių draudimo institucijų suvalstybinimą. Laimėta tik labai maža dauguma darbiečių politikos verčia iš anksto suabejoti tautos pritarimu socializacijos pastangoms. Politiniuose britų sostinės sluogsnuose šios būklės akivaizdoje net abejojama, kaip bus su geležies ir plieno pramonės suvalstybinimo įstatymu. Sis įstatymas Zemuosiuose Rūmuose buvo priimtas aiškia dauguma, tačiau jo įsigaliojimas buvo atidėtas iki paaiškės rinkimų rezultatai. Darbiečiai skaičiavo, kad aiškus rinkimų laimėjimas bus tautos pritarimas šį įstatymą įgyvendinti. Tačiau dabar ir jiems patiems tenka tuo suabejoti.

Atlyginimų pakėlimo bėdos

Britų darbavijų sąjungos ir profesinės sąjungos kitos savaitės vidury turės išspręsti trijų milijonų darbininkų reikalavimus padidinti atlyginimus. Sis sprendimai bus didysis darbiečių politikos bandymas. Svarą

nuvertinus, geležinkeliečiai, techninių tarnybų ir laivų dirbtuvių darbininkai pareikalavo padidinti jiems atlyginimus. Vyriausybė pasisakė prieš padidinimą. Britų profesinių sąjungų kongreso taryba taip pat pritarė vyriausybei, tačiau jos nutarimą kongresas patvirtino labai maža dauguma. Su atlyginimo pakėlimo reikalaujančiais tada buvo laikinai susitarta šį klausimą galutinai išspręsti po parlamento rinkimų.

Konservatoriai lauks

Churchillis buvo sušaukęs kaip juokaujama, „kabineto šešėliu“ — konservatorių partijos vadovybės posėdį. Po posėdžio buvo paskelbtas trumpas komunikatas, kuriame sakoma, kad konservatoriai tylėsia iki bus paskelbta sosto kalba.

Kalbos apie naujus rinkimus

Tokios padėties akivaizdoje darbiečiai nesitiki ilgai valdyti. Jau tuoj po rinkimų jų organas „Daily Herald“ prasarė: „Savaime suprantama, kad mažos daugumos vyriausybė ilgai negalės dirbti“. Neilgai trukus tą patį pakartojo ir atsakingas partijos politikas ir rinkimų strategas, min. pirm. pavad. H. Morrisonas. Viename partijos susirinkime jis pareiškė, kad visuomenė turinti apsiprasti su naujųjų rinkimų mintimi ir geriau būtų, kad tie rinkimai įvyktų galimai anksčiau.

Tačiau iš visos situacijos susidaro išpūdis, kad darbiečių partija stengsis pasilikti valdžioje iki bus priimtas naujasis biudžetas, kuris parlamentui svarstyti bus pateiktas balandžio 1 d. Sis faktas yra tikra likimo ironija, nes rinkimai specialiai buvo paskirti tokiu nepatogiu metu laiku tik todėl, kad nereiktų juos vykdyti tuoj po biudžeto paskelbimo, nes pastarasis tikrai nebus populiarus.

Iš Londono politinių sluogsnų patiriama, kad abiejų didžiųjų partijų vadai — Attlee ir Churchillis — sudarė taip vadinamą „džen-telmenų sutartį“ pagal kurią naujus rinkimus numatoma atidėti iki rugsens. Tokios rūšies „ginklų paliaubos“, nežiūrint mažos persvaros, darbiečius įgalins panagrūnėti bent svarbiausias vidaus ir užsienio politikos problemas. Be to, abi didžiosios partijos turės progą iki rugsens ramiai papildyti savo kasas ir iš naujo užvesti pavargusių propagandos aparatą.

Tik 7 vietų pavarsa

Galutinai paaiškėjus balsavimo rezultatams, susidaro toks pasiskirstymų vietomis vaizdas: darbiečiai praveda 315 atstovų, (1945 m.: 393), konservatoriai — 296 (189), liberalai — 9 (25), Airijos nacionalistai — 2, nepr. liberalai — 1. Viena vieta tenka pirminkui Cliftonui-Brownui, kuris, nors ir konservatorius, pagal tradiciją turi likti neutralus ir neturi balso (skaityk 2 psl.: „Zem. Rūmai renka speakerį“). Vienas atstovas dar bus renkamas kovo 9 d., nes anks-tyvesnis kandidatas Moss Side mirė rinkimų metu. 624 apyl. paduotieji balsai teko: darbiečiams 132 mil. (1945 m.: 11,99), konservatoriams — 12,48 (9,06). Komunistai surinko 89,644 balsus, tačiau atstovo šį kartą nepravedė nė vieno (ligi šiol turėjo 2). Rin-

Ciangkaišekas vėl prezidentauja

FORMOZA GALI ILGAI LAIKYTI

Taipeh (AP). Maršalas Ciangkaišekas kovo 1 d. vėl pradėjo eiti Kinijos prezidento ir vyr. kariuomenės vado pareigas. Iš tų pareigų jis pasitraukė 1949 m., kritus Nankingui. Tada jis tas pareigas perdavė šiuo metu vienoje New Yorko ligoninėje besigydančiam viceprezidentui Ličujensui. Ciangkaišekas pareiškė, kad Maocetungas Kiniją išdavė sovietams. Dėl to tarptautinė būklė pablogėjusi. Jis tikis, kad galų gale nugalėsias komunistus. Pačioje Formozoje šiuo metu vyriausybei didesnį galvosūkių sudaro ne karinė, bet ūkinė būklė. Taip samprotuoja Formozos sostinėje Taipehe susispietę diplomatai. Mat, jei salą ištiktų ūkinė katastrofa, ją beabejo paskelktų ir visiškai suirutė bei komunistinis sukilimas.

Visi užsienio stebėtojai, kurie seka įvykių raidą Formozoje ir iš viso Tolimosiuose Rytuose vienbalsiai teigia, kad šiuo metu salai nėra tiesioginio pavojaus nei iš žemyno pusės, nei iš vidaus. Tokia būklė tęsis dar kelis mėnesius. Iki šiol salos biudžetas buvo išbalansuotas. Visas nepaprastas išlaidas salos gynybo re-

kimuose dalyvavusių procentas šį kartą laikomas gana aukštas — 84% (73%). Anglijos vyriausybė jau visą 100 metų neturėjo tokios mažos daugumos, kaip šį kartą. 1852 m. liberalai turėjo vyriausybę sudaryti iš 13 balsų persvaros. Mažiausią daugumą per paskutinį 100 metų turėjo konservatoriai 1922 m. — 79 vietų persvara. Aplamai skaičiuojama, kad sėkmingam darbui reikia remtis 50—60 vietų persvara. D. Britanijos politiniuose sluogsnuose darbiečių laimėjimas šį kartą laikomas tik grynai „techniniu laimėjimu“ kurį eilinė gripo epidemija gali paversti niekais.

Pesimistiniai komentarai

Pasaulinė spauda po rinkimų susidariusią situaciją Anglijoje vertina gana pesimistiškai. Daugelio komentatorių žodžiais, ji galinti neigiamai atsiliepti į tarptautinę politiką. „New York Herald Tribune“ pastebi: „Padėtis nėra laiminga nei pačiai D. Britanijai, nei jos draugams, nebent būtų rastas skubus sprendimas ir sudaryta stipri vyriausybė.“ Dar pesimistiškesnis parųžiškis „Le Monde“: „Anglijos rinkimai yra signalas ne tik darbiečiams. Tuo momentu, kada Europoje, Atlante ir visame pasaulyje reikia skubių ir drąsų sprendimų. Vakarai didėjančiame Anglijos santūrumo ir mažėjančiame jos vyriausybės autoritete mato neišvengiamas, deja, labai apgailėtinas dabartinių rinkimų pasekas“.

Diskusijos dėl sovietinių kacetų

New Yorkas (AP). JT ūkinii ir socialinių reikalų taryba nutarė diskutijas dėl priverčiamojo darbo stovyklų Tarybų Sąjungoje. Tai padaryti pasiūlė britų delegatas Smithas, kad davus laiko sovietų ir Čekoslovakijos delegatams susišinoti su savo vyriausybėmis ir sekančioje tarybos sesijoje pranešti, ar jos sutinka į savo kraštus įsileisti JT kvotos komisiją. Šioje sesijoje sovietų ir čekoslovakų delegatai nedalyvauja, protestuodami prieš tautinės Kinijos delegato nepašalinimą. Anksčiau svarstant šį klausimą sovietų delegatas stovyklų egzistencijos neužginėjo, bet tik pabrėžė, kad tų stovyklų tikslas esąs perauklėjimas. Savo ilgoje kalboje Smithas pareiškė, kad vergija yra vienas iš sovietų ūkinii ramsčių. Baigus Baltosios jūros kanalo statybą oficialiai buvo amnestuoti 127.000 kalinių, dirbę prie jo statybos. 1914 metais tiek kalinių buvo visoje Rusijos imperijoje. Smithas sovietų darbo statuto straipsniais įrodinėjo, kad Tarybų Sąjungoje žmonės į koncentracijos stovyklas yra siunčiami be teismo sprendimo. Vergų darbu siekiama ne tik ūkinii tikslų, bet taip pat izoliuoti ir likviduoti sovietų santvarkai pavojingus asmenis.

Už pasiūtimą specialios JT kvotos komisijos į sovietų kacetus pasisakė 28 valstybių atstovai. (Žiūr. str. „Genocido temomis“ 6 psl.)

Sovietai spaudžia suomių

Helsinki (L). Sovietai Suomijos vyriausybei iškėė naują notą, kurioje atkartotinai reikalauja išduoti 300 tariamų karo nusikaltelių sovietų piliečių. Toji nota buvo iškėta kaip tik suomių vyriausybei atstistatydinus. Mat, prezidentui Paasikivi trečiadienį davus priesaiką, ligšiolinė Fagerholmo vyriausybė atstistatydino, kaip tai reikalauja tradicijos. Naujos vyriausybės sudarymas sutiks nemazai kliūčių, nes nė viena partija neturi daugumos. Iki šiol kraštą valdžiusi Fagerholmo vyriausybė buvo sudaryta vien iš socialdemokratų, kurie seime neturėjo daugumos. Ji buvo kitų partijų toleruojama. Manoma, kad sovietai savo nota siekia vyriausybės sudarymą dar daugiau pasunkinti, nes niekas nenorės imtis atsakomybės. Kaip žinia, pirmąją notą tuo reikalu sovietai iškėė kaip tik prezidento rinkimų išvakarėse.

Po priesaikos, prezidentas Paasikivi pasakė kalbą, kurioje pabrėžė reikalą gerinti tarptautinius santykius, o ypač santykius su Tarybų Sąjunga.

Stalinas lygina rublį su aukso

Maskva (UP). Tarybų Sąjungos ministerio pirminko Stalino ir min. pirm. pav. Malenkovo pasirašytas dekretas skelbia, kad vienas rublis nuo kovo 1 d. yra vertas 0,222.168 gramus aukso. Nuo to laiko rublio santykis su užsienio valiutomis bus skaičiuojamas ne pagal dolerius, bet aukso bazę. Nuo kovo 1 d. vienas doleris bus vertas ne 5,30 rub., bet 4 rub., žinoma, teoriškai.

Aplamai imant, naujas rublio kursas neturės jokios įtakos į sovietų ūkinii santykius su užsieniais. Londoniškis „Financial Times“ pastebi, kad naujas kursas tačiau turės įtakos į sovietų atsiskaitymą su savo satelitinėmis valstybėmis. Dabar sovietai už gaunamas iš satelitinii valstybių gėrybes mokės rubliais 20% mažiau negu iki šiol.

Nauja idėja

Washingtonas (BBC). JAV senato atominės komisijos pirminkas senatorius McMahonas pasiūlė Maskvoje susaukti specialų JT visuotinį susirinkimą atominės energijos kontrolės klausimui išspręsti. Prieš tai Atlanto pakto valstybės turėtų susitarti savo tarpe dėl naujo atominės kontrolės plano.

Užs. reik. min. konferencija

Užsienio reikalų ministeris Achesonas pareiškė spaudos atstovams, kad galbūt pavasarį bus sušaukta D. Britanijos, Prancūzijos ir JAV užsienio reikalų ministerių konferencija. BBC pastebi, kad ji greičiausiai būsianti sušaukta Londone.

Trumpai iš visur

- * JAV senato pilnatis pradėjo svarstyti naują DP imigracijos įstatymą.
- * Prancūzija pasirašė 5 sutartis su Saaro kraštu, kuriomis abiejį kraštą sujungiami ūkiškai. Saaro krašto anglių kasyklas Prancūzija išsinuomavo 50 metų. Taip pat ji valdys Saaro geležinkelius.
- * JAV eksporto-importo bankas suteikė Jugoslavijai naują 20 ml. dolerių paskolą.
- * I Neapolį atplaukė 2000 — tasis laivas su Marshallio plano gėrybėmis. Viso Italija per 22 mėn. gavo 12.000.000 to įvairių gėrybių 900 milijonų dolerių vertės.
- * Maršalas Konevas paskirtas Bulgarijos kariuomenės vadu. Tai jau antras maršalas, kurį sovietai „paskolino“ savo satelitams. Pirmasis-Rokosovskis tvarko Lenkijos kariuomenę.
- * Per antrąją vasario mėn. pusę į vakarinį Berlyną pabėgo 27 žymūs sovietinės zonos liberalų partijos veikėjai.
- * Vak. Berlyno magistratas paskelbė, kad jis į savo teritoriją neišleis per Sekmines suvažiavusių komjaunuolių. Kaip žinia, sovietinės zonos FDJ (laisvo vokiečių jaunimo) organizacija per Sekmines ruošia savo narių „žygį į Berlyną“.
- * Dėl tebestėstiančio JAV angliakasių streiko laikinai nustojo darbo 550.000 darbininkų. Dėl palyginti šalto oro už anglis mokamos aukštos kainos.
- * Politbiuro narys Andrejevas, kuris yra atsakingas už koičiukų veiklą, paskelbė ilgą straipsnį, kuriame pats save kaltina už padarytas klaidas. Londoniškis „Daily Telegraph“ teigia, kad tokiu Andrejevo atgaila reiškianti, jėg žemės ūkio kolektyvizacija, ypač naujai įrengtuose kraštuose nedavė laukiamų rezultatų.

Fuchsas nubaustas 14 metų kalėjimo

Londonas (BBC). Londono Old Bailey teismas trečiadienį nubaudė vokiečių kilmės mokslininką dr. K. E. Fuchsą (Žiūr. LIETUVIO 7 Nr. „Kas yra dr. Fuchsas“) 14 metų sunk. darbų kalėjimo. Prokuroras Sir Hartley Shawcross, buvęs britų kaltintojas Nürnbergėje, pareiškė, kad pavyko nustatyti, jog dr. Fuchsas 1943—1947 metų laikotarpyje keturis kartus išdavęs svarbias informacijas galimam priešui. Tos informacijos, deja, buvusios labai vertingos. Esą aišku, jog jos buvo išduotos sovietams. Santykiai su sovietais nėra pavyzdiniai, nors kiekvienas žmogus ir tikisi, kad protas laimės ir karo bus išvengta. Esą tragiška, kad tokios aukštos inteligencijos žmogus, kaip dr. Fuchsas pateko į komunistų spąstus.

Teismo metu dr. Fuchsas prisipažino esąs kaltas. 7 metai yra aukščiausia bausmė, kurią numato 1898 m. įstatymas už paslapties neišlaikymą. Fuchsas prisipažino du kartus išdavęs tarybines paslaptis, už tai ir buvo nubaustas 14 metų.

*

Savo raštiškame prisipažinime, parašytame dar prieš suėmimą, dr. Fuchsas rašo:

„Paleistas iš internavimų stovyklos (Fuchsas 1933 m. pabėgo iš Vokietijos ir karui kilus buvo internuotas) gavau pasiūlymą dirbti pas prof. R. E. Peierls Birminghame krašto apsaugos reikalams. Aš priėmiau pasiūlymą tiksliai nežinodamas, ką man reikės dirbti. Bet jei ir žinočiau, nedaryčiau kitaip.“

Sužinojęs apie ką sukasi reikalas (atominės energijos panaudojimą — red.), nutariau painformuoti Rusiją. Ryšį užmezgau per vieną kompanijos narį. Nuo to laiko nuolat palaikiau ryšį su asmenimis, kuriuos nepažinojau, bet nuvokiau, kad jie perduoda informacijas Rusijai. Tuo laiku aš pilnai pasitikėjau rusų politika ir todėl viską, ką žinojau, be jokių skrupulų perdaviau Rusijai.

Buvau įsitikinęs, kad vakariniai sąjungininkai norėjo Vokietiją ir Rusiją įvelti į karą iki galutinio abiejų kraštų sunaikinimo. Savo svarbiausiu uždaviniu aš laikiau teikimą medžiagos apie mano darbą...“

TARPTAUTINĖ PABĖGELIŲ ORGANIZACIJA (IRO) TAMSTA IŠPĖJA:

Jau tik 17 savaičių

IKI BIRŽELIO 30 D.

Globa nuolatines IRO stovyklose baigiasi 1950 m. birželio 30 d. Pasiruoškite jau dabar, kol dar IRO tarnautojai turi laiko jums padėti, arba

emigruoti
arba
repatriuoti
arba

Vokietijoje pasilikti

LAIKAS VEICIA SKUBĖTI!

IRO, US-Zone

Ar karas su Rusija yra neišvengiamas?

Slo straipsnio autorius, George F. Kennan, yra aukštas JAV užsienio reikalų ministerijos valdininkas. Užs. reik. ministerijoje jis dirba jau dvidešimt trejus metus. Būdamas ministerijos planavimo skyriaus viršininku, jis planavo šalį karą komunizmui Europoje apstabdinti. Jis taip pat yra vienas iš Europos atstovų programos kūrėjų. — Straipsnis buvo paskelbtas populiaraus mėnraščio „Reader's Digest“ skiltyje. Jo redakcijos malonių sutikimu pasinaudodami, auto-

raus išvedžiojimus perteikiame ir savo skaitytojams.

*

Siuo metu visiems labai neaiški JAV politika Sovietų Sąjungos atžvilgiu ir Rusijos laikysena JAV atžvilgiu. Abiejose okeano pusėse girdima labai daug kalbų apie „prevencinį karą“, apie „konflikto neišvengiamumą“, apie „karo ištroškusių imperialistų“. Panagrinėkime penktą esminių klausimų ir pažūrėkime, ar nerisime tikro ir aiškaus atsakymo į šias visas kalbas.

lėmis pastangomis. Žinoma, daugelio jų kokybė negalima lyginti su mūsų. Tačiau daugeliui rusų, nežiūrint jų išitikinimų komunistams atžvilgiu, komunistinės sistemos atžvilgiu, jie reikiama vieninteli galimą atspalaidavimą nuo rusiškojo atsilikimo. Rusų komunistams jie gi reikiama didžiausius laimėjimus ir pasididžiavimą. Juk jų dėliai, kaip geri komunistai prie keturių akių pripažįsta, paaukoti mažaisiais vienos kartos gyvenimo patogumai ir laisvė.

4. Mūsų politikos uždaviniai komunizmo atžvilgiu

Mūsų užsienio politika ir toliau turi būti stipri ir pasitikejimo pilna, energingai atmetanti bet kokią defetistinę mintį apie būsimąją karą, neieškanti išsigelbėjimo kare, pasirodusį kiekvienam atviram tarptautinių palniavų sprendimui, kur tik jį dar galima rasti.

pansiai visur, kur tik galima, šie faktai, o drauge ir sutarties vertė, labai greit pradėtų būti mums nenaudingi. Reikia atsiminti, kad rusai į tokį platų susitarimą įterptų tam tikrų klauzulų, kurios visur būtų taip interpretuojamos, lyg mes akceptuotume ir pritarume kolonialinės sprespaudos ir išnaudojimo sistemai, kurią jie įvedė Rytų Europoje ar kur nors kitur.

Paskutiniųjų mėnesių įvykiai daugelį iš mūsų paskatino pirmoje eilėje pasvarstyti karinio puolimo, nukreipto prieš mūsų kraštą, galimybes. Tačiau mūsų saugumui gresia ne vien tik šis kelias. Jei rusų komunistams pasisektų be tiesiogio karo veiksmų palaipsniui savo įtakos sferon įtraukti nekomunistinius Europos ir Azijos kraštus, tai po mūsų saugumo pamatais būtų įsirausta dar labiau maskuotu (nors gal mažiau pavojingu) būdu, negu tiesiogis puolimas atominė bomba; nes tuo būdu pasaulio jėgų pusiausvyrą, bent laikinai, pasikeistų mūsų nenaudai.

„Šaltasis karas“ tik tada galutinai išsisprems mūsų naudai, kai tie, kurie išdėsinavo savo siekimais ir veiksmais nuolat neramina tarptautinę bendruomenę, įsitikins, kad jų pastangos išplėsti ir išlaikyti politinę galią kitose kenkia jų pačių egoistiniams tikslams ir kad šias pastangas testti jiems nėra naudinga. Žodžiu, juos perkaltėti negalima; jie patys turi įsitikinti iš tos realios situacijos, kurią sudaryti ir yra dalis mūsų uždavinių. Ligi tol jie nejaus reikalo laikyti susitarimų.

Siuo politinės ekspansijos metodu rėmėsi tikroji sovietų programa po 2 D. karo. Sovietų vyriausybė per tą laiką neįsigijo nė pėdos žemės tiesiogiu kariniu puolimu. Yra lengvesnių, pigesnių ir pavojingesnių metodų galiai plėsti, negu karo užpuolimai, ir Kremliu, atrodo, šios priemonės pirmoje eilėje vilioja. Mes neturime pagrindo spėlioti, kad Rusija ir po atominės bombos pasigaminimo šiuos savo politikos pagrindus būtų pakeitusi.

Aišku, kad mums nelieka nieko kito, kaip tik tas ilgas, sunkus kelias, kuriuo mes lėtai eisime, kad sukurtume laimingesnę, saugesnę ir pastovesnę tarptautinę bendruomenę. Tai yra sunkiausias uždavinys visoje mūsų istorijoje. Bet jį mums uždėjo istorijos logika, ir mes jo negalime apeiti.

1. Ar rusai planuoja karą?

Žinoma, į šį klausimą autentiškai atsakyti galėtų tik patys sovietų vadai. Tačiau mums reikėtų atkreipti dėmesį į šiuos faktus.

Leninas rašė: „Negalima įsivaizduoti, kad sovietinė respublika galėtų ilgai gyvuoti šalia imperialistinių valstybių. Turės laimėti viena arba kita pusė. O iki to laiko neišvengiamai įvyks eilė baisių konfliktų tarp sovietų respublikos ir buržuazinių valstybių“. Ši mintis vis dar tebėra komunistinės doktrinos dalis.

Tačiau šiandieninis stalinizmas karo nereikalauja. Atvirksčiai, net mokoma, kad kapitalizmas laikui bėgant sugriūsiąs pats — nuo vidinių „prieštaravimų“, kurių, komunistų nuomone, jis esąs pilnas. Komunistų gi vaidmuo esąs šį kapitalizmo žlugimą paskubinti ir, gimstant socialistinei santvarkai, atlikti akuterias pareigas. Šioje teorijoje net prasiariama, kad atskiruose kraštuose tai atlikti esąs pačių komunistų, o ne raudonosios armijos uždavinys.

Stalno moksle nė vienu žodžiu neužsiminama, kad būtinai sovietų kariuomenės uždavinys būtų kapitalizmą sugriauti tiesiogias karo veiksmis. Si prielaida, komunizmo požiūriu, net būtų nelogiška ir klaidinga; ji, būtent, pripažintų, kad kapitalizmas iš esmės esąs sveikas ir pajėgus laikui bėgant savo vidinius „prieštaravimus“ pats sutvarkyti, jeigu nebūtų užpultas Tačiau tuo kaip tik geri marksistai netiki.

Tiek apie doktriną. Kaip gi su rusų tradicijomis? Šio faktoriaus nereikia praleisti nepastebėto; nes kiekvienas, kuris pažįsta rusus, yra įsitikinęs, kad Rusija komunizma labiau pakeitė, negu komunizmas Rusiją. Rusijos ekspansijos istorija yra gana sena; drauge ji yra istorija gaudras ir atsargaus plėtimosi, istorija sugebėjimo kantriai laukti patogių progų, kurios įgalintų sienas tolyn pastūmėti be jokios rizikos. Tokios išimty, kaip karas su Suomija, greičiausiai laikytinos klaidingais nukrypimais.

Dėl savo teritorijos platumo ir jos geografinės padėties rusai pirmoje eilėje galvoja apie žemę; todėl jie daugiausia domisi savo krašto sienomis ir su jomis susisiekiama kraštais. Tokia pažiūra juos daugiausia su laikė nuo bandymų ką nors vykdyti tolesniuose atstumuose. Aplamai, rusų imperializmas ligi šiol pasitenkino mažais kašneliais, rūpestingai suderintais su virškinimo pajėgumu. Patirtis su Rytų Europos satelitinėmis valstybėmis rodo, kad sovietinis imperializmas šiuo atveju daugiau atsikando, negu jis galėtų iš karto nuryti. Nepatogios pasėkos, atrodo, galėjo Kremlių išpėti laikinai didesnių kašnių vengti.

Pagaliau reikia paklausti, ar sovietų vadai vidaus politikos sumetimais turėtų pagrindo dabartinio momentu norėti karą.

Dar nepaėjo nė penkeri metai nuo pabaigos vienintelio didelio karo, į kurį Sovietų Sąjunga buvo įsivėlus. Šis karas Rusiją nepaprastai susilpnino ir sugriovė. Nežiūrint nuolatinių pažangos, reikės dar keletą metų palaukti, kol visi nuostoliai medžiaga ir žmonėmis bus galutinai išlyginti.

Be karo nuostolių šalinimo, sovietinis režimas stengiasi žūtbuti įgyvendinti programą, pagal kurią Sovietų Sąjunga taptų stipria, nepriklausoma pramonės valstybė. Kol keletas pagrindinių šios programos punktų galės būti įvykdyti, prabėgs taip pat keleri metai. 2. D. karo planavimą sulaukė bent dešimčia metų. Kitas toks pat karas būtinai atneštų netrumpesnę pertrauką.

Taigi, panagrinėjus komunizmo mokslą, tradicijas ir realią būklę, susidaro maždaug toks vaizdas: rusų vadai mano, kad mes neišvengiamai žlugsim; jie nori viską daryti tam pasukbinti, tačiau nenori rimtai žalsti komunizmo tvirtovės — Sov. S-gos — saugumu. O naujas karas dabartinėmis sąlygomis tokių pavojų atneštų. Todėl sunku patikėti, kad rusai artimiausioje ateityje ruošytųsi užpulti Vakarus.

3. Ar karas galimas?

Dėja, mes turime ir turėsime tikėti karo galimybe tol, kol pasaulis bus toks, koks jis šiandien yra. Teisingai kadaise rašė Alexanderis Hamiltonas: „Neužmirškime, kad karas ar taika nevisada priklauso nuo mūsų sprendimų; mes galime būti labai nuolaidūs ir negarbėtoškos, tačiau negalime tikėti kitų nuolaidumu arba jų savimeilės liepsnų užgesimu.“

Yra trys pagrindinės priežastys, dėl kurių reikia skaitytis su karo galimybe: a) Karas gali kilti dėl incidento, nors abi pusės tikrai jo nenorėtų. Prestižo klausimas, natūralus nervingumas, viešpataujas visur, kur tik laikoma ginkluota kariuomenė, gali valstybes karan įpailuoti visai atsitiktinai. Šis pavojus dabar galbūt mažesnis, negu anksčiau; šiandien tautos perdaug gerai žino karo siaubą ir politinių įtempimų momentais yra mažiau nervingos, negu anksčiau.

Totalitarinės valstybės šiuo atveju yra tikrai mažiau jautrios, 1938 m. rusai ir japonai tarp savęs vedė tikrą mažąjį karą, naudodami artileriją, lėktuvus ir ištisas divizijas, tačiau savo spaudoje to neminėjo nė vienu žodžiu ir išvengė oficialių painiavų. Demokratiniai kraštai šiuo atžvilgiu yra senoviškesni, tačiau ir jie mokosi pavojingų situacijų momentais išlaikyti šaltą kraują. Tačiau jei kariuomenės yra taip viena kitos arti ir susiduria tokiais komplikuotais atvejais, kaip mūsų šaliai ir rusai Vokietijoje arba Austrijoje — konfliktų pavojus visuomet gresia.

b) Gali kilti karas dėlto, kad rusai galbūt galvoja, jog juos kažkas nori užpulti. Jų doktrina nesako, kad jie mus turi užpulti; tačiau joje nieko nekalbama apie tai, kad mes vieną dieną nenorėtume jų užpulti. Atvirksčiai, oficialiai reikiama pažiūra, kad daugumas nekomunistinių kraštų politikų trokštą užpulti Sovietų Sąjungą, kad laikinai juos sulaukęs raudonosios armijos stiprumas ir viso pasaulio masių pagalba Sovietų Sąjungai; tačiau šis puolimas vieną dieną tikrai įvyksias, jeigu pirma neprasidėsiantį pasaulinę revoliuciją arba kapitalistų tarpusavio karą.

Viena iš didžiųjų totalitarinių režimų silpnųjų yra ta, kad jie būna daugiausia blogai informuoti. Joks žmogus, net pats diktatorius, negali žinoti, ar jis yra garbingai ir patikimai painformuojamas. Tuo metu, kai mūsų supratimu sovietų vadai turėtų žinoti, kad mes ne tik nesirošiamė ir nenorime užpulti Sovietų Sąjungą, mes neturime pagrindo tikėti, kad informacijos, apie mūsų tikslus, kurios per sovietinės slaptosios policijos įstaigas pasiekia sovietų vyriausybės įstaigas, tikrai atitiktų faktus. Neskelbdama tezės, kad užsienis yra priešiškas, klasingas ir grasinąs, sovietų slaptoji policija ilgai nebegalėtų išlaikyti savo pozicijų krašte. Todėl be atodairis į teisybę tikrieji faktai iškraipomi šiai tezei palankiai. Mes niekada negalime būti tikri, kad jei viena diena nepavyks savo ponų įtikinti, jog kapitalistai jau baigia pasiruošti puolimui, ir jie bus priversti pradėti veikti aukščiau už priešą, kitaip sakant, jei pavyks savo ponus paskatinti tokiomis išvadoms, kaip diktatoriai anksčiau pasidarydavo, žinoma, ir su panašiomis pasekmomis.

c) Ši analizė, kaip ir kiekviena kita būsimosios politikos analizė, gali būti klaidinga. Tačiau autorius ja tiki; kitaip jis būtų jos nė nerašęs. Tačiau klysti gali ir jis. Tuo būdu išvardinti visi punktai, dėl kurių karas mums atrodė galimu. Tačiau nė vienas jų nekvalba apie greito karo galimybę.

5. Kuo remsis JAV saugumas?

Tuo tarpu mūsų saugumas remiasi konstatavimu, kad užpuolimas nėra negalimas, bet vis dėlto tikėtinas. Mes turime ir toliau tam tikru mastu ginkluotis, kad tas, kuris karą prieš mus laiko brangiai kaštuojančiu ir pavojingu žygiu, to karo taip lengvabūdiškai nepradėtų.

Toliau mūsų saugumas remiasi žinojimu, kad mūsų sąjungininkų politiniai pasipriešinimai prieš Maskvos komunistų spaudimą daug įtakos turi tai, kaip jie ateity jausis stiprūs karine prasme. Garantuokime šiems sąjungininkams, kad mes būsime jų pašonėje. Drauge jiems padėkime, kad jie ramiai ir aiškiai galėtų pažinti pavojaus esmę, kad priešas negalėtų išnaudoti jų bereikalingų būsavimų.

Trečia, mūsų saugumas remiasi tuo, kad mes visai esame ramūs. Gana mažą amerikiečių jautia, kaip pagrindiniai ir skeptiški visais pasaulis stebi mūsų vidaus reikalus ir kaip mūsų draugus ir priešus nutelkia tai, kad mes rimtai kimbame į mūsų bendruomenės problemas.

Ketvirta, mūsų saugumas remiasi tuo, kad mes ir toliau veiksime teisingumą ir gėros valios dvasioje; taip mes galėsime padėti sukurti draugiško bendradarbiavimo atmosferą visame pasaulyje. Daug šios rūšies galimų mū teikia Jungt. Tautos.

Mes neturėtume gaišti su planais pakeisti visos planetos žmones. Greičiau mes turėtume su tikro nuosaikumo ir krikščioniško nuolankumo jausmu įprasti save laikyti milžiniško pasaulio, pilno prieštaravimų, dalimi.

Taip darydami, mes galėsime pakelta galva ir atviromis akimis eiti prie tų tarptautinių uždavinių sprendimo, neturėdami jokios baimės. Tada mes galėsime prisilmti riziką, kuri yra neišvengiamas visos žmonijos pažangos reikškinys ir pilną pasitikejimo žvilgsnį nukreipti į tolimuosius tikslus, kurių siekti yra kiekvieno žmogaus aukščiausioji pareiga, nors galutinai jų ir niekada nepasiektų.

Tada mes galėsime atlikti geriausią, kas šiame komplikuotame ir problematiškame pasaulyje yra galima.

2. Kokia atominų ginklų gamybos įtaka minėtai situacijai?

Iš to, ką šiandien galima konstatuoti, atominės bombos pasigaminimas padėtį Rusijoje vargu ar daug pakeitė. Bomba yra komplikuota, brangi ir sunkiai pagaminama. Reikalingos žaliavos nelengvai prieinamos.

Totalinio karo prieš didelę pramonės valstybę vien tik bombomis laimėti negalima, jeigu tų bombų nebūs numesta tiek, kad jos iš karto suparalizuotų visą karinį potencialą ir vyriausybę priverstų prašytis taikos, sutinkant su priešo padiktuotomis sąlygomis. O šiandien dar nėra jokių ženklų, kad Sovietų Sąjunga turėtų pakankamai bombų ir tinkamų lėktuvų tokiam laimėjimui pasiekti Jungtinėse Valstybėse.

1946 m. Stalinas pasakė: „Aš netikiu, kad atominė bomba turėtų tokią milžinišką galią, kokią jai skiria kalkurinė politika. Atominė bomba gali tik sukurti silpnų nervų žmones, bet ne nulemti karo.“ Nėra pagrindo manyti, kad sovietų vadai savo pažiūras šiandien būtų pakeitę.

Užpuolikas turi skaitytis su keršto faktoriu. Jeigu priešas turi tiek pat bombų ir priemonių joms numesti — negalima galvoti vien tik apie tai, kas jam atsitiks; reikia pagalvoti ir apie tai, ką jis gali padaryti. Vienos atominės bombos nepakaks pramonės valstybei paralyzuoti; tačiau vienos atominės bombos gali pakakti tautos brangioms ir neįkainojamos vertybėms sunaikinti, nekaltant jau apie žmonių aukas, kurios neskaičiuo-

jamos vien tik skaitmenimis. Ir tai sukels tik iniršimą.

Iki šiol daugeliu atvejų užpuolikas galėjo tikėtis, kad jo kraštas iš avantiūros, į kurią leidžiamasi, išeis palyginti sveikesnis, negu užpultojo. Anuometinių ginklų gadyneje to buvo galima tikėtis, jei jis tikrai turėjo pakankamą tų ginklų persvarą. Tačiau jei jis šiandien pirmas panaudos bombą prieš nekarninius pramonės įrengimus, ir jei priešas taip pat turi pakankamai bombų ir lėktuvų — tokios viltys žymiai mažesnės. Priešui galima padaryti didelį nuostolį, jei turima pakankamai bombų, jų padarytoji žala gali net ilgą laiką priešui neleisti suorganizuoti didelio masto pasipriešinimą. Tačiau tereikia tik dviems ar trimis priešo bombonešiams praveržti, kad jie ir kitoje pusėje padarytų tokių nuostolių, kad žmonės juoksis ir tyčiosis iš visų pranešimų apie kažkur toli įgytas pergales ir laimėjimus. Nesunku atspėti, kaip į tokias keršto priemones reaguotų rusų tauta. Nėra nė vieno krašto pasaulyje, kuriame žmogaus rankos kūriniai — praeities kultūros paminklai ir moderniosios pramonės įmonės — žmonėms daugiau reikėtų. Kultūros paminklų maža. Jie yra simboliai tų kultūrinių laimėjimų, kuriuos rusų tautos siela pasiekė tik per kančias ir aukas. Kiekvienas juos labai gerbia ir brangina.

Ir modernieji fabrikai pastatyti labai dide-

„Kominformacijos“

Repatriacinis „Svytyrus“

Tremtinių stovyklas jau pasiekė „Tiesos“ leidyklos specialiai tremtiniams Vakarų Europoje skirtas „Svytyrio“ žurnalo numeris. Jo redaktorius — Vl. Mozuriūnas, redakcinė kolegija — A. Gricius, V. Jurkūnas, J. Karosas, T. Tilvytis. Menišnis redaktorius P. Volcelka. Žurnalas atspausdintas „Spindulio“ spaustuovės giliauspaude ir ofsetu. Turinys — puolami „komitetininkai“, skelbiami A. Churgo eilėraščiai, kuriais jis garbina Kremliaus žvaigždes ir tolimąjį Kazachstaną (apie ten esančius liet. tremtinius betgi nė žodžiu neužsimena), iškeliami kolchozai ir rodomi kitoi „šviesūs vaizdai“. Pažymėtina, kad visame 24 puslapių leidinyje niekur neužtiksi maskoliškos pavarės ar maskoliškos fotografijos — viskas čia partijos surežisuota specialiai lietuviams tremtiniams apgauti.

Vėl puola tremtinius ! ! !

„Tėvynės Balsas“ 16 Nr. įprasta tvarka toliau puola „lietuvių tautos duobkasių“; o jų šiuo metu priskaito daugiau. Užkludęs inž. Merki, eina prie Redboro stovykloje gyvenančio Vitkaus (kaip žinome, ši stovykla jau visi metai neegzistuoja, o puolamasis Vitkus gyvena visai kitoje valstybėje); nuo šio — ant prancūzų zonos Serburgo stovykloje gyvenančio Broniaus Daunoro, Majoro Berento ir kt. Skaitytojui susidaro įspūdis, kad apie šių asmenų darbus TB yra lygiai blogai informuotas, kaip ir apie jų dabartines gyvenamąsias vietas.

— Stalino 70 metų amžiaus sukakties proga Lietuvoje buvęs pagriežtintas gyventojų varymas į kolchozus. Vien tik Svecionių apskrityje tuo metu įkurta 13 naujų kolchozų.

Mr. Speaker'io rinkimai Žem. Rūmuose

Visada jaudinančios, o šį kartą net ir gana dramatiškos kovos dėl britų Žem. Rūmų sudėties parašėte kiekvieną kartą įvyksta tradicinės, gana sudėtingos, anglų parlamento Speaker'io (t. y. parlamento pirmininko) rinkimų ceremonijos.

nėra. Sekretorius tą pačią ceremoniją pakartoja kelis kartus, ir nė vienas atstovas nepasiūlo kitos pavardės.

Pirmasis šių ceremonijų aktas baigėsi vasario 23 d.: konservatorius Douglas Cliftonas-Brownas, jau išstąs dešimtį metų parlamente esąs pirmus inter pares (pirmas tarp lygių), savo rinkiminėje apylinkėje ir šį kartą buvo perrinktas.

Sis, kaip tradicija nurodo, turi iš kuklumo beveik apalpti. (Iš tikrųjų jis turėtų net parausti, bet iš 71 m. amž. atstovo galbūt per daug reikalaujama.)

Prologas prasidėjo jau praeitais metais: darbiečių partija paskelbė, jog ji Cliftono-Brown'o rinkiminėje apylinkėje neįstatysianti jokio kandidato tik dėlto, kad tikrai būtų perrinktas Cliftonas-Brownas. Jis sujaudintas tokia pagarpa, tuoj pat pareiškė, kad niekad daugiau nekandiduosias. Ilgai reikėjo Cliftoną maldauti, įkalbinėti, kol jis pagaliau sutiko kandiduoti ir buvo išrinktas.

Atstovai kurį laiką klausosi. Paskui jie pradeda veikti. Keletas jų paima Cliftoną-Browną už parankės ir, nepaisydami jo spyrimosi, veda į priekį. Kiti stengiasi jį įtikinti žodžiu.

Antrasis įvyksta kovo 1 d. parlamente, kada naujieji atstovai susirenka pirmą kartą. Visi iš anksto žino, kad Speaker' bus Cliftonas-Brownas, tačiau nė vienas neišsiduoda tai žinąs. Pats Cliftonas atsisėda kuriame nors nuošaliame kampelyje.

Praktika rodo, kad Cliftonas-Brownas pagaliau užima Speaker'io kėdę. O parlamentas didžiujasi, kad jis taip puikiai atlieka savo vaidmenį.

Paskutinėmis žiniomis, Žemųjų Rūmų pirmininku, pagal numatytas ceremonijas, išrinktas Cliftonas-Brownas. Pirmasis jį pasveikino min. pirm. Attlee, ragindamas saugoti mažumos teises. Oras Rūmuose būsią nepastovus ir net audringas. Su tuo sutiko, sveikindamas opozicijos vardu, ir Churchillis.

Lietuvos parlamentarizmo pradžia ir galas (4)

1922 m. konstitucija ir praktika

Buv. D. Britanijos ministeris pirmininkas McDonaldas syki pareiškė jo garbei suruo-

Kad taip būtų pasakęs ar parašęs kuris nors mūsų valstybės vyrų, girdėti neteko.

Kalbant apie pas mus viešpatavusią santvarką, reikia atsiminti, kad parlamentarinio valdymo formoje, kurią norėta pas mus įvesti, ministeris tėra politinis asmuo (ne valdininkas), kuris dalyvauja vyriausybėje kaip parlamentarinės grupės atstovas ir yra tos grupės politikos vykdytojas.

Absolutinės monarchijos formoje, kurios grėvėsius mes paveldėjome iš Rusijos, ministeris yra prityres administratorius — valdininkas, dėl savo veiksmų atsakingas tik prieš monarchą, monarcho skiriamas ir atleidžiamas.

Mūsų 1922 metų konstitucija visam šiam klausimui kompleksui skyrė tik vieną labai lakonišką 56 paragrafą. Ten pasakytą, kad ministrų kabinetas sudaromas iš ministro pirmininko ir kitų ministrų.

Praktikoje mūsų ministeriai iki konstitucijos išleidimo vadovavosi Rusijos imperijos ministerijų statutais. Jie taip prie jų pripratę, kad net nerado reikalo jų keisti, išleido konstituciją. Skirtumas nuo rusiškos tvarkos buvo gal tik toks, kad viceministrai buvo vadinami generaliniais sekretoriais.

O tie rusų statutai buvo surašyti prieš 120 metų, didžiausio absoliutizmo laikais. Ten numatyto ministerių teisės aukščiausiojo teismo praktika ir įvairių kolegialių institucijų įsteigimu buvo gerokai susiaurintos.

Tačiau, nepaisant tokių kilnių konstitucijos nuostatų, per visą mūsų parlamentarinio režimo laikotarpį nebuvo įsteigtas administracinis teismas. Mūsų ministeriai patys sprendė savo potvarkių teisėtumo klausimus. Ir tai buvo didelė nelaimė. Nes jei politiniu požiūriu ministeriai už savo veiklą buvo atsakingi prieš seimą, tai už jų neteisėtus potvarkius padarytą žalą piliečiams niekas nebuvo atsakingas. Veikiant Rusijos imperi-

jos statutams, bet nesant administraciniam teismui, nuo kurio priklausytų leidimas ieškoti iš ministerių padarytus nuostolius, toks ieškinys pagal mūsų Vyriausiojo Tribunolo išaiškinimą negalėjo būti teismo svarstomas. Kaip tokia tvarka atrodė praktiškai, galima paliustruoti dviem pavyzdžiais. Vienu iš Rusijos imperijos laikų, antru iš mūsų nepriklausomo gyvenimo.

Prieš I D. karą inž. Macijauskas išleido Lietuvos žemėlapi su lietuviškais vietovardžiais; tų miestų, kurie oficialiai jau buvo surusinti, pvz. Mažeikiai ir vadinosi Maželkiais, bet ne Muravjevo, ir Zarasai — Zarasais, bet ne Novo-Aleksandrovska. Rusų spaudos priežiūros įstaiga tą žemėlapi konfiskavo. Macijauskas kreipėsi į teismą, prašydamas atitinkamo viceministerio veiksmus pripažinti neteisėtais ir atlyginti leidėjui padarytus nuostolius.

Kai tik administracinis teismas nuotolius ieškoti leido, viceministeris, nelaukdamas teismo sprendimo, leidėjui sumokėjo iš savo kišenės pateiktą nuostolių saskaitą, o ji siekė, litais pavertus, per 30,000 Lt.

O štai vaizdelis iš mūsų gyvenimo. Prof. A. Voldemaras redagavo humanitarinių mokslų fakulteto raštus, vadinamus fakulteto mokslo darbai. Tokie leidiniai pa-

sikeitimo principu buvo siunčiami ir užsienio universitetams. Jau keletą egzempliorių išsiuntus užsienin, buvo apsižiūrėta, kad lotyniškai surašytame A. Voldemaro įvade skaitytojas išpėjamas neieškoti mokslo, jo jis nerasiąs: užtat rasiąs prof. S. straipsni, parašytą daryta lotynų kalba.

Universiteto vadovybė nutarė leidynei sukurti ir padarytas išlaidas išskaityti iš Voldemaro algos. Jei turėtumėm administracinį teismą, toks nutarimas galėtų būti panaikintas. Mes tokio neturėjome.

Taip tai iš tikro atrodė 2 konstitucijos straipsnis, nustatęs, kai valstybės valdžią vykdo seimas, vyriausybė ir teismas. Tas klasiškas valdžios padalinimas buvo įtrauktas į konstituciją, kad užtikrintus pusiausvyrą ir tuo pačiu išlaikytis teisingumą, kuris yra demokratinės tvarkos pagrindas. Pagal konstituciją, mūsų valstybė buvo demokratinė respublika, bet praktiškai ją valdė vyriausybė neriboto absoliutizmo metodais.

Tai atsitiko todėl, kad seimas ir jo pastatytos vyriausybės nevykdė konstitucijos nuostatų ir sau užurpavo savo veiksmų teisėtumo priežiūrą.

Savaime aišku, kad tokiai tvarkai nusistovėjus, masinio Lietuvos piliečio, pilko žmogelio padėtis buvo nepavydėtina.

Kerpės konstitucija

1922 metų konstitucijoje yra atskiras skyrius, pavadintas „Lietuvos piliečiai ir jų teisės“. Skyrių sudaro 15 straipsnių, jie suteikė Lietuvos piliečiams nemažiau laisvių už Vakarų demokratijas. Piliečio asmuo neličiamas. Traukti teisman gali tik įstatymuose numatytais atsitikimais ir tvarka. Jo butas neličiamas. Jo korespondencijai laiduojama paslaptis. Užtikrinama žodžio, spaudos, susirinkimų, draugijų ir sąjungų laisvė. Valdininko nuskriaustas pilietis, įstatymu nurodyta tvarka gali traukti skriaudėją teisman be jo vyresnybės leidimo ar sutikimo ir ieškoti nuostolių atlyginimo.

Bet visa tai buvo popieriuje. Iki M. Sleževičiaus paskutiniojo kabineto tu teisių nebuvo paisoma. Ir nebuvo todėl, kad konstitucijos 32 str. nustatė, jog kilus karui, ginclinkuotam sukilimui ar kitokiems pavojingiems neramumams, ministrų kabinetui pasiūlius, respublikos prezidentas gali visoje valstybėje arba jos dalyje įvesti karą arba kitą kurią snepaprastą padėti, laikinai sustabdyti konstitucines piliečių teisių garantijas, išvardintas konstitucijos 11, 12, 14, 15, 16 ir 17 str.

Ta konstitucijos 32 straipsnį visi ministrų kabinetai iki M. Sleževičiaus paskutiniojo kabineto aiškino labai savanaukiškai ir kraštą laikė karo padėtyje.

Karo padėčiai esant, daug teisių turėjo apskrities karo komendantai, kuriais tarp kitko buvo tvarkoma ir spauda bei susirinkimai. Už šių įsakymų nepildymą komendantai galėjo bausti iki 5.000 Lt baudos, 3 mėn. kalėjimo ir ištremimu. Kartu su tais įstatymais nuo 1920 m. iki nepriklausomos Lietuvos galo veikė vadinamoji „Kerpės konstitucija“.

Kadangi retas skaitytojų bus apie ją girdėjęs, pravartu prie jos sustoti kiek ilgiau.

Dar 1920 m., remiantis milicijos įstatymu,

Kauno miesto ir apskrities viršininkas Kerpė (vėliau ir kiti apskričių viršininkai) išleido privalomąjį įsakymą tvarkai ir švarai palaikyti. Teisiniu požiūriu šis įsakymas yra įvairiausių nuostatų iki baudžiamojame kodekse imamai mišrainė. Už jo nepildymą piliečiai galėjo būti baudžiami iki 1 mėn. arešto ir tam tikra suma markių, vėliau paverstų apvalia 1.000 Lt. suma.

Vidaus reikalų ministerijos valdininkai tą įsakymą vadindavo „Kerpės konstitucija“. Gyvenime ji pasirodė esanti tvirtesnė už steigiamojame seimo priimtą konstituciją, nes ji išsilaikė ne tik visą parlamentarinio režimo laikotarpį, bet ir iki Lietuvos galo. Teisiniu požiūriu ji, be abejo, prieštaravo tikrajai konstitucijai. Taip konstitucijos nuostatai apie „piliečius ir jų teises“ atrodė praktikoje.

Tik tos praktikos dėka Kauno karo komendantas galėjo įsakyti ir sunkiuoju darbų kalėjimą įmesti buv. prezidentą A. Smetoną už jam nepatikusį straipsnį Smetonos redaguojamame laikraštyje, o to straipsnio autorius A. Voldemarą išsiųsti į Varnius.

Ta proga vėta paminėti, kad tos dienos, kada A. Smetona buvo suimtas, vakare kan. Tumas — Vaizgantas valstybės teatre sukėlė didelį triukšmą. Kreipdamasis į vaidinimą susirinkusią publiką, Tumas priekaištavo, kad jį ramiai žiūrinti vadinimo tuo metu, kai pirmasis prezidentas sėdi kalėjime.

Savaime aišku, kad komendantas ir kan. Tumą galėjo „sutvarkyti“, bet vyriausybė gal manydama, kad teismas gali smarkiau ir autoritetingiau nubausiti, o gal pabūgsi visuomenės opinijos, kan. Tumą atidavė teisman. Pagarsėjęs tais laikais Kauno I nuovados taikos teisėjas Herubavičius rašė, kad toks elgesys nesiderina su kaunauininko titulu kan. Tumą nubaudė... viena para naminio arešto.

(B. d.)

Chronos

Kitas australas, mūsų darbovietės valgykloje pietų pertraukos metu klausydamas būsių skundų, smarkiai pasišaužė, girdi, jo brolis grįžęs iš karo be sveikatos, gaudamas 30 šilingų savaitinę pensiją, turis dar eiti į fabriką ir gyventi pas jį ant kampo. Žinoma, toki pareiškimai nėra pikti, tai yra tam tikros rūšies paguoda, reikiama mūsų atžvilgiu. Vadinasi, palaukit, laiko daug, ko taip skubate. Jie patys dešimtmečius gyvenę papalinėse, vištidėse, būdose iš lentgalių.

Liūdnei atvaizduotas palapinių miestelis Chulloroje ilgai nei darėsi ne toks jau liūdnas, susipažinus su sąlygomis, kurias rado kai kurie ankstyvieji pabėgėliai Sidnėjaus Kalbos nemokėjimas, papročiu skirtingai, didmiesčio padugnių slums neraišyti įstatymai naujiesiems nuomininkams gyvenimą paverčia alijošium. Pažįstu vieną bendraketleivį, kuris pateko į savo šeiminkėns, Laubour partijos gerbėjos, nemalonę vien dėl to, kad prieš parlamento rinkimus juokais pagyrė liberalų vadą Menzies. Pažįstu vieną beveik porą (žmona — buv. Salzburgo operos dainininkė, vyras — buv. Vilniaus operos choristas), kurią emė įžuliai boikotuoti suaugęs šeiminkėns sūnus, bažnytinio choro dalyvis, vien dėl to, kad nuomininkai už jį geriau dainuoja. Pasitaiko, kad apgyeriai gyvenant, staiga šeiminkėnė apgailestaudama praneša, kad jinaį tą butą pardavusi. Visa tai žmogiška, bet mums neįprasta, kartais nesuprantama.

Tas karčias nesugyvenimo nuostadas pašalinti radikaliausia priemonė — pasiteškoti kito kambario. Tačiau imigrantai stengiasi apsigyventi kuo arčiau savo darbovietės ir, nenorėdami pasitraukti iš ten, turi apsiservuoti filosofo ramybe. Žinau atsitikimą, kaip neanglosaksų kilmės australas šeiminkėns, valydamas kambarius, pakeičia geras nuomi-

ninkų paklodes iš maisto susiūtais skarmalais, nusavina vertingesnius daiktus, netgi dalinasi maisto produktais, kurių taip čia gausu. Vienas viengungis, apsigyvenęs toje padugnėje, nusipirkė radiją. Tai patyręs, išbėgo šeiminkėns ir pareiškė, jog nuomininkas už elektros srovę turės primokėti 10 šilingų į savaitę, griebė aparatą ir nudavė jį išmesimui pro langą. Kai radijo savininkas atėmė iš jo rankų pirkinį, tai šeiminkėns griebė jį už gerklės. Gyventojas (žmogus su temperamentu) paverstė senį per lovos kampą ir išmetė lauk. Kitą rytą šeiminkėns, jo žmona ir sūnus, iš anksto apsiginklavę kočėlais, lazdomis, netgi lenktiniu peiliu, surengė priešpuolį, kurį taip pat pralaimėjo. Po to šeiminkėns, senas to padugnių kvartalo gyventojas, greitai apsirūpino medicininiiais pažymėjimais. Imigrantas, nemokąs kalbos, nežinąs kur kreiptis, neturįs laiko, buvo bylą teisme beprakišąs. Tik prieš pat teismo posėdį susigriebė pasisamdyti advokatą, sumokėjęs jam 12 svarų už vieną išstojimą, užvedęs savo ruožtu šeiminkėnui bylą, laimėjo tik tai, kad sutiko taikintis sumokėjęs šeiminkėnui 15 svarų. Teismo kelias imigrantui be išlaidų dar tuo rizikingas; kad tai gali sutepti pilietybės ir sutarties popierius.

Kartus nusivylimas pabėgėlių iš Chulloros palapinių „į žmones“ įvyksta dėl to, kad imigrantai nepažįsta didmiesčio klastų ir puola gyventi ten, kur greičiau pasiūlo. Pasisakius, kad gyvenį, pvz. Surry Hills kvartale, australas tuojau griebiasi už pinigėns, girdi, saugok ją kaip savo akį. Paš gerus šeiminkėns patekti sunkiau svetimšaliui, negu pas blogus, kurie nereikalauja jokių rekomendacijų.

Išiklausius į tuos patyrimus, teko ypač šeimyniniams žmonėms padaryti išvadą, kad Australijoje (šiuo atveju Sidnėjaus) besiku-

Sis tas iš rašto istorijos

Raštas yra mokėjimas išreikšti kurią nors prasmę, mintį, žodį ar jausmą akimis suvokiamais ženklais. Plačiaja žodžio prasme jis apima ne tik raštus ar spausdintus tekstus, bet bendrai visas regimasias susižinojimo įvairybės. Prie rašto, vadinasi, gali būti priskirti ir visokie signalizacijos pavidalai (šviestomis, vėliavėlėmis, gestais, mimika ir p.) ir mintį išreiškiantys simboliniai daiktai ir emblemos ir „tekstų“ pavaizdavimas neįprastomis priemonėmis kaip pvz. įvairiaspalvėmis gėlėmis viešuose parkuose propagandinių sūkių „aprašymas“ arba Ikieančių lėktuvų rikiuotėmis reikšmingų žodžių ar sakinių sudarymas. Siauresne žodžio prasme rašto sąvoka galime apibrėžti vien jo brėžiamosios formomis, visokeriopą signalizaciją atmesdami, bet palikdami jo derybą atsitiktinomis priemonėmis. Vistiek ar plačiau ar siauriau apibūdinim žmonių naudotas ar naudojamas akimis regimus bendravimo ženklus, jie atsirado iš reikalo susisiekti tolimais ploto ir laiko atstumais.

Gyvoja kalba galime susižinoti tik tiek toli, kiek girdime žmogaus balsą, o santykiams užmegsti ir palaikyti iš tolo reikia siųsti „pasiuntinius“ arba juos pavaduoti suprantausiais „raštais“. Žmonių pirminėje kultūros pakopoje tokiais raštais galėjo būti matomi, vadinasi, ir „išskaitomi“ ženklai, simboliniai ar sutartiniai. Simboliu vadiname fizinį daiktą turintį menamą reikšmę, pagrįstą daikto savybe ar jo natūraliu santykiu: šuo ištikimas, jis pavirsta ištikimybės simboliu. Simboliniai daiktai, kurie savo asmeninėmis ir plačiai žinomomis savybėmis tinka idėjoms išreikšti gali pavirsti emblemomis: bulius yra jėgos simbolis arba jos emblema, balandis — nekaltybės, gaidys — budrumo ir p. Simboliu turi lengvai suvokjamą analogiją su jį išreiškiančiu daiktu: vėžlys, pvz. yra lengvai suprantamas lėtumo simbolis. Emblemos, priešingai, žmonių išgalvotos dažnai sieja kelias idėjas (pvz. įvairios vėliavos, herbai, skydženkliai) ir joms suvokti reikia tam tikro minties įtempimo. Plačiai yra žinomas simbolinės signalizacijos pavyzdys, kurį paduoda V a. prieš Kristų graikų istorikas Herodotas. Sužinoję, kad persų karalius Darijus rengiasi juos puliti, skytai pasiuntė jam „išpėjimą“ paukštį, kurmį, varlę ir penkis strėles. Toks „laiškas“, esą, lengvai ir teisingai buvęs iššifruotas: „persai, jei jūs nemokate skraidyti kaip paukščiai, slėptis po žemę kaip kurmiai, šokinėti po balas kaip varlės, tai įžengę ir skyti žemę žūsitate nuo jų strėlių“. Čia kiekvienas daiktas simbolizuoja kurią nors lengvai suprantamą idėją (paukštis skraido, varlė po balas šokinėja) dėl kurios nereikia iš anksto susitarimo. Iš Amerikos indėnų gyvenimo ir papročiu aprašymų susipažinę, kiek tos kiltys buvo pamėgusios ir igudusios įvairiais būdais „koresponduoti“ labai tolimais atstumais. Jų laiškai kartais susideda iš įvairių sunarpliotų, įvairiais mazgeliais sunarstyty, ant šakotos lazdelės įvairiai sumaustytų ir surašiotų virvūčių, kaip pvz. vadinamos quippos „raštai“ pas peraviečius, o kartais vėl iš įvairių spalvų ant juostos susiegotų kriauklių, kaip wampumps laiškas pas irokiečius, arba vėl iš kitos gamtos kitiškių ženklų kur kiekvienas daiktelis ar jo savybė turi kurią nors prasmę. Dėl tų daiktų — virvutės, lazdelės, kriauklės ar jų spalvos, formos ir p. reikšmės reikia iš anksto susitarti, nes patys savaime jie jokios minties bei idėjos nepasako.

Žinoma, tokiomis elementarinėmis sosislekimo priemonėmis tegalima perduoti labai paprastus pranešimus — kokią nors žinią, išpėjimą, nurodymą, bet pasiuntinys atnešęs iš tolo ženklus, dėl kurių reikšmės iš anksto susitarta, tuo pačiu sudaro ryšius, įgalina tolimais atstumais bendrauti, vienas kitą suprasti. Tokiems tikslams pas visas pirmovėkas padėrmas dar lengviau tarnauja dūminiai bei įvairūs šviestų, ypač ugnies signalai, matomi, vadinasi ir „išskaitomi“ iš tolo, per miškus ir kalvų grandines. Simbolinė ar sutartinė signalizacija nieku būdu, žinoma, neišreikia pačios kalbos, juo labiau jos fonetinių ir gramatinių formų, o tėra tik lygiagreti kalbai susižinojimo priemonė.

Gyvosios kalbos pradžia ir jos vystymasis neatskiriama nuo pačio žmogaus atsiradimo ir jo evoliucijos slėpinio, bet jau nuo momento, kada žmogus pradeda susivokti aplinkumos kontūrų ir daiktų formose jis mėginą tas formas — žmogų, medį, paukštį, gyvulį ir p. pamėgdžioti ir savaip jas atvaizduoti; nuo to laiko gimsta pirmieji brėžiamoji rašto pradai. Kiek tik giliai ir proistorės ar istorijos sutemos amžių laiptais sugebame nusileisti, visur matome žmonių pastangas atvaizduoti daiktus, idėjas, žodžius brėžiamaisiais ženklais. Jau nuo elnio epochos ant urvų ir landų sienų, ant rago įrankių ar ant mamuto kaulo išdirbinių randame paslaptinąs brėžius, tapytus atvaizdus. Daugiau ar mažiau panašūs tie pirmoviniai brėžiai yra bendri neolito gadinės rasių visumai ir jų randame nuo Skandinavijos iki Afrikos, nuo Mažosios Azijos iki Ispanijos. Rašto negalima kildinti iš kurios nors vienos šalies, jo primityvūs formos atsiranda skyrium įvairiose pasaulio vietose ir įvairiais laikais. Visur žmogus pradeda „rašyti“ raizydams, paistrydamas ar tapydamas primityviu būdu ir primityviomis priemonėmis daiktus, vaizdžius, priemenančius norimą išreikšti prasmę arba palengvinančius atsiminti reikšmingus faktus. Taip gimsta raštai-vaizdeliai vadinama piktografija (iš lotynų kalbos pictus — nutapytas ir graikų žodžio kalbos — rašau). Piktografija yra būdinga visoms tam tikros kultūros laipsnio žmonių giminėms. Ja schematiniai vaizdeliai galima parodyti konkrečių įvyki, gyvenimo momentą arba išsinišį gyvenimo vaizdelį. Vaizdelio meninė kokybė turturi antraeilę reikšmę, jame reikia tik atpažinti pavaizduotus daiktus — žmogų, ugniakurą, laivelį, įvairius gyvulius ir p. Piktografija ir mūsų laikais yra mėgiama pradinio kultūros laipsnio padermių. Siaurės Amerikos indėnai moka paduoti prašymą ir prezidentui piktografiniu raštu: ant piešinio nupiešti ant kelio palei ežerą sustoję įvairūs gyvuliai (tų gyvulių vardais vadinasi indėnų kiltys), priešaky jų vadas — gervė, gervės akys brūkšneliais sujungtos su visų kitų gyvulių akimis, visų gyvulių širdys — su gervės širdimi. Skaityti prašymas reikia taip: mes tokios tai indėnų kiltys (įvairūs gyvuliai) bendrai susitarę (brūkšnys jungias akis ir širdis) kreipiamės į jus (kreipimasis su prašymu parodo brūkšnys nukreiptas pirmyn nuo „vado“ akies) prašydami leidimo keliauti kitur (kelias) iš pradinių mūsų būvyklos (ežerai). Klajoklis — medžiotojas eskimas vaizdeliu sugeba pranešti kelių dienų įvykius: išėję medžioti, nukoviau tokią tai žvėrį, pernakvojau, nudėlavu mešką ir odą nulupau, persikėliau per upę ir t. t. Iš tų pavyzdžių matome, kad vaizdžius ir konkrečius dalykus piktografija galima perduoti ir suprasti lengvai, bet abstraktines sąvokas (susitarimas, prašymas) iššifruojamas sunkiai.

Savokoms gyvoje kalboje gausėjant ir žmoniems pradant galvoti abstrakčiai, paprastoji piktografija nebesugeba tų sąvokų ir minties patenkinamai išreikšti ir tada atsiranda simbolizmas bei ideografija, t. y. raštas, kur sąvokos išreiškiamos daiktais, turinčiais daugiausiai analogijos su išreikština idėja bei mintimi. Pradžioje ideografija naudoja tuos pačius vaizdelius, bet jų reikšmė darosi sutartinė, o vėliau suschematizuoti tie vaizdeliai tampa paprastais sutartiniais ženklais bei ideogramomis. Pradinėje ideografijos studijoje vaizdeliai gali turėti dvi reikšmes: tiesioginę piktogramos reikšmę, kur pvz. laivelis reiškia laivelį, ausis reiškia ausį, akis-akį ir p. ir netiesioginę ideogramos reikšmę, kur ausis gali reikšti girdėjimą, klausą, budrumą, žinojimą ar ką panašaus. Vadinasi, šioje raštų studijoje tas pats vaizdelis — ženklas tame pačiame tekste galėjo būti panaudojamas viena kita prasme, kas labai pasunkindavo „skaitymą“. Tokie yra ankstyvesnieji kinų ir egiptiečių raštai. (B. d.) J. Lanskoronskis.

Padėka

1950 m. vasario 28 d. likviduota, kaip atlikus savo paskirtį, amerikiečių zonos Specialinių Mokslių ir Profesinio Pasirengimo Inspekcija.

Specialinių Mokslių Inspektoriumi inž. V. Tamosiūnui ir visiems buvusiems šios zonos technikos mokyklų mokytojams ir specialinių kursų lektoriams, jau išemigravusiems į platumą pasaulį ar dar tebesantiems Vokietijoje, nuoširdžiai dėkoju už pasiaukojimą, mokant tautiečius profesijos ar amato.

Pr. Pauliukonis LTB Svetimo Vadovas.

(B. d.)

Sovietai stiprina karo laivyną

ISTEIGTA KARO LAIVYNO MINISTERIJA

Visi tik spėjus iškilmingai atšvesti, raudonosios armijos dieną, TSRS aukščiausios tarybos prezidiumas paskelbė karo laivyno ministerijos steigimo įsaką. Ligi šiol Sovietų Sąjungoje buvo tik „ginkluotų pajėgų ministerija“, kuriai priklausė visos trys ginklų rūšys: sausumos kariuomenė, karo laivynas ir karo aviacija. Ši ministerija, kuriai vadovauja maršalas A. Vasilevskis, dabar perkristyja į „armijos ministeriją“. Naujai įsteigtosios karo laivyno ministerijos viršininku paskirtas admirolas I. S. Jumančevs. Ar bus įsteigta ir atskira karo aviacijos ministerija, šiuo metu dar žinių nėra.

Karo laivyno ministerijos įsteigimą Maskvos radijas palydėjo skambiais komentarais. Juose sakoma, kad sovietų karo laivynas, kaip ir galingoji sovietų armija, būsiąs „galingiausias pasaulio laivynas“. Viso pasaulio laivynų sluogsnuose plačiai žinomas anglų metražistų „Jane's Fighting Ships“ 1949/50 m. laidoje nurodo, kad aiškaus vaizdo apie sovietų karo laivyno dydį ligi šiol susidaryti nebuvo galima. Tačiau konstatuota, kad pradėjus vykdyti paskutinįjį penkmečio planą, pastebėtas nepaprastas aktyvumas ne tik pačios Sovietų Sąjungos, bet ir Vokietijos sovietinės zonos laivų dirbtuvėse. Dirbama trim pamainom — dieną ir naktį. Ypač daug statoma torpedlaivių ir minininkų. Tas pats metražistai nurodo, kad šio penkmečio gale, t. y. 1951 m., Sovietų Sąjunga turėsianti tūkstantį povandeninių laivų.

Laivynas visą laiką buvo sovietų silpnoji vieta. Iki 2. D. karo Sovietų Sąjunga neturėjo „atvirų vandenių“: jai teko pasitenkinti Baltijos ir Juodoją jūromis vakaruose ir Ochotsko bei Japonų jūromis rytuose. Be to, rytuose buvo galinga jūros valstybė Japonija, išgalėjusi po Čušimos mūšio ir neleidusi rusams net sapnuoti apie išgalėjimą Ramiajame vandenyne.

Po karo padėtis pasikeitė. Tiesa, sovietų laivynui Europoje išėjimui iš Baltijos ir Juodosios jūrų ir dabar dar nėra visiškai laisvi. Tačiau Baltijos jūroje sovietai gavo eilę naujų bazių: Baltijos uostus, Karaliaučių ir net lenkų valdomą Stetiną. Po Vokietijos žlugimo Baltijos jūroje sovietų laivynas, galima sakyti, veikia neturi konkurentų.

Ir Juodojoje jūroje padėtis pagerėjo ta prasme, kad Bulgarija ir Rumunija tapo sovietų satelinėmis valstybėmis, kurios neleidė užpulti Bosforą sausumos keliu. Dar naudingiau reikalai sovietams pasikeitė Tolimuosiuose Rytuose. Pagal Jaltos sutartį Sovietų Sąjungai teko Kurilų salynas ir visas Sachalinas. Ochotsko jūra tapo, galima sakyti, rusų jūra. Japonijos galybė Žlugo. Japonų jūros pakrantėje, šalia senojo atsparos punkto Vladivostoko (vardo reikšmė: „valdyk rytus“), sovietai atgavo Port-Arturą, rusų-japonų kare prarastą jūros tvirtovę. Ir visas užnugaris: Korėja, Mandžūrija, bei dalis Geltonosios jūros pakrančių yra valdoma arba pačių sovietų arba jiems draugingų Kinijos komunistų. Tiencino, Čingtau ir Kiauču uostais, reikalui išitikus, sovietai galėtų visai laisvai naudotis.

Po 2. D. karo laivyno specialistų dėmesį atkreipė faktas, kad sovietai visu skubumu pradėjo statyti povandeninius laivus. Vakarų valstybių specialistų sluogsnuose tikima, kad sovietai stengiamiesi pasistatyti kuo daugiau povandeninių laivų, norį palausti amerikiečių laivyno pirmavimą Ra-

miajame vandenyne. Dėl tolimų atstumų amerikiečiai savo smogiamąja galią turėtų sukcentruoti į didžiuosius kovos laivus, kreiserius ir lėktuvnešius. Prieš juos, kaip atrodo, geriausia veikti povandeniniais laivais, tykančiais užpulti iš bet kokio užkampio, kurių čia itin apstu.

Tačiau svarbiausia, ir čia, kaip ir visuose sovietų strategijos planuose, didžiausią vaidmenį vaidina propagandinis momentas. Tatalinių valstybių struktūroje slypi siekimas, kad jų galia visose srityse būtų „totalinė“. Kremliaus valdovams sunku sutikti su ta mintimi, kad jų galia jūroje tuo tarpe dar tebėra nedaug stipresnė, negu visoje Rusijos istorijoje.

Sovietų laivyno dydis Baltijos jūroje

Svedijos laivyno viršininkas adm. Helge Strömbeckas, kalbėdamas dėl krašto apsaugos ministerijos numatytų biudžeto apskaičiavimų, nurodė, kad sovietai savo laivyną Baltijos jūroje didina tokiu tempu jog jau dabar šio laivyno dydis pralenkia bet kokias taikos meto apsaugos priemones. Jo žiniomis, Sov. Sąjunga Baltijos jūroje turinti didelį kovos laivą, penkis kreiserius, tris torpedinius kreiserius, 15 didesnių ir 10 mažesnių naikintojų, apie 100 povandeninių laivų ir 600—800 hidroplanų.

Adm. Strömbeckas pareiškė, kad Norvegija būsiamajame kare „greičiausiai labiau bus griebiama Rytų bloko, negu Vakarų“. Rytų blokas gi Norvegiją okupuoti „greičiausiai bandysias per Svediją“.

PAVERGTOJE TĖVYNĖJE

Knyvos velykinė

Drg. Knyva padeda maskoliams „tvarkyti“ Lietuvos švietimo reikalus ir talkininkauja jiems darbe. Nevisur betgi įtinka: sausio 17 d. „Tiesos“ numeryje skaitome jo viešą išpažintį — autorius atsiprašo dėl per neapsižūrėjimą „Gimtojo Žodžio“ vadovėlyje įvykusių politinių klaidų. Iškilmingai pasižada jų daugiau nebepraileisti. Panašią atgaifą daro ir Valstybinės pedagoginės literatūros leidykla.

Neįtikio ir „nusipelnęs artistas“

Mums jau žinomas baletas „Raudonoji Aguona“ (R. Gliero) vėl iš naujo pastatytas Kauno teatro scenoje. Pastatymo darbus atliko baletmeisteris Br. Kelbauskas, kuriam savo laiką buvo suteiktas „užsipelniuso TSRS artisto“ titulas. Tačiau ir tituluotas Kėlbaukas netikio komunistų partijai. „Tiesa“ jį kritikuoja: „Tarybinis kapitonas Br. Kelbauskas interpretacijoje nėra ugningas revoliucionierius, bolševikas, Panašų išpūdį palieka ir visa tarybinio laivo igula“. Daug geriau jai pavesta vaidmenį atlikti užsipelniusi TSRS artistė Juozapaitytė. Iš kitų aktorijų esą pažymėtini R. Janavičiūtė ir R. Zebrauskas. Dekoracijos piešęs dail. Vy. Palaima. Orkestrui vadovavęs drg. Chaimas Potasinskas.

Nesvetingas Panevėžys

Tokia antraštė „Tiesos“ 1950. I. 29 d. Nr. paskelbtas ilgesnis straipsnis apie dabartinį gyvenimą Panevėžyje:

„Nevaisingai sutinka Panevėžys svečią. Vienintelii Panėvėžyje „Ramyno“ viešbutiū nesirūpina nei miesto komunalinio ūkio skyrus, nei miesto vykdamosis komitetas. Viešbutyje apstojė keleiviai po ilgos ir var-

ginančios kelionės neranda tinkamo poilsio ir būtinų būtinų patogumų. Viešbutyje neveikia nei vandentiekis, nei kanalizacija, nesutvarkyti centrinio šildymo įrengimai, elektros tinklas. Dėl to kai kuriuose kambariuose šalta, nėra elektros šviesos...“

Klaipėda surusinta

Sausio 28 d. Lietuvos TSR iškilmingai paminėjo 5—ių metų sukaktį nuo to laiko, kai raudonosios armijos daliniai okupavo Klaipėdos miestą bei uostą. Ta proga tarybinė spauda iškelia rusų generolo Bagramino nuopelnus, kurių nugalėjęs garsiąją vokiečių „Hermann Goering“ diviziją. Pažymimi ir kiti bolševikų generolai: Kuznecovas, Mališevs, Kudriačevs, Ibianskis. Iš keliame faktų matyti, kad Klaipėda jau visiškai surusinta. Šiandieninis Klaipėdos miesto viešpatas esąs Smirnovas, Lietuvos Komunistų Partijos CK Klaipėdos miesto komiteto sekretorius.

Lietuvos komunistų suvažiavimas

1950. I. 24—26 d.d. buvo sušauktas Lietuvos komunistų centro komiteto VI-sis plenumas. Nutarta sustiprinti rinkiminę propagandą naujų rinkimų proga. Aktualiausia prasėsimą padaręs drg. Niunka. Dar kalbėję draugai K. Liaudis, D. Supikovas ir kt. Visi duomenys kalba, kad po šio suvažiavimo reikia laukti naujų represijų Lietuvos gyventojų atžvilgiu.

Kas vadovauja meno įstaigoms

Kai kuriose LTSR meno įstaigose dar galima rasti ir sukoministėjusių lietuvių pavardžių. Taip meno reikalų valdybos pirmininku yra J. Banaitis, LTSR operos ir baletu teatro vyr. režisierius — K. Grybauskas, Valstybinės konservatorijos direktorius — J. Karnavičius ir kt.

Pulgis Andriusis

Baigtos linksmybės

IŠ RASOMOS KNYGOS „AUSTRALIJA KVIEČIA“

Už šeimos išlaikymą turėjo mokėti vyras gana pakeliamą kišenei mokesį, pavyzdžiui, už keturias bet kokio kalibro burnas — 3 sv. 10 šilingų ir savaitė. Keptų karvelių laikai buvo negrįžtamai pasibaigę. Pirmieji laisvė iš šeimų buvo minoriniai, tačiau palengvėję jie kilo į allegretto, daugis moterų gavo stovyklose tarnybas prie virtuvų, valymo darbų, ligoninėse, vaikų darželiuose ir iš savo nedidelės algos (pagal įstatymus ar papročius moterys Australijoje gali gauti tik maždaug pusę vyro atlyginimo, nors ir čia didžiujamasi moterų savarankiškumą) apsimokėdavo pensiją sau ir savo vaikams, kiek tik jų būtų. Mes ypač džiaugėmės, kad šeimas išlėkė iš Bonegillos, po to, kai iš spaudos sužinojome, kad tenai mirė 17 vaikų.

Persveriami dauguma Chulloros „skautų“ koliojo valdžią visais trimtais, visais iš australų naujai pasisavintais keiksmazodžiais. Murnėtojai net gi primindavo „ostarbeiterių“ laikus Hitlerio Vokietijoje, girdi, net ir tuomet šeimų nedaravę. Mūsų apkrutusias nuo visuotinio žirdėjimo ausis pasiekdavo žinios apie šeimyninių saitų atspalaidavimus, mėnesius gyvenant nesimačius. Ypač tie, kuriems reikėdavo patiems užsimokėti už kelionę ir gyveno 1000 km atstumuose, buvo pritrinkę rūstybe, net reikalaujant gražinti juos atgal į Vokietiją. Prisiminkime dar, kad į Australiją emė tik-

ta jaunas šeimų galvas ir... širdis (iki 45 metų amžiaus). Vaziuojant kartą į Cowra, traukinio kupėje per visa suola išsiplėtojęs gulėjo šviesiaplaukis vaikas. Priešais sėdėjęs apysenis australas paklausė jį, kaip patinka Australija. Vaikinas, ištraukęs žodynelį, emė aiškinti, kad tai tik niekam netikęs kraštas. Iš savo darbovietės Queenslande jis jau antrą parą vaziuojęs pas savo žmoną ir dar nesimatą kalionės gale. Prakeikti australų traukiniai, ot Vokietijoje, tai būdavo čik-čik ir nuvažiuoji kur reikia, — aiškino mostuogdomas rankomis slavas, kuris nacių Vokietijoje tikrai nebuvo glostomas. Australas, trumpai suglaudęs, patarė: — Go bush!

Eik ir gyvenk krumuose. Iš visko matyti, kad pats patarėjas yra dešimtmečius gyvenęs tenais palapinėje. Ne, mes dar nebuvo-me australai.

Zinoma, ilgos vedybinės atostogos ypač skaudžiai atsiliepė toms šeimoms, po kurių pamatais jau seniau buvo įsikęsęs grizas. Visa australų spauda ir net vyskupai pakėlė balsą, aiškindami pavojų.

Tačiau visi murnėlininkai slapiai turėjo sutikti, kad ir šeimyniniai žmonės nuo pat pirmojo žingsnio nebadavo ir viršum apikaklės turėjo šį tą, kas sulaikydavo lietu. Taip pat buvo prisimintas australų konsulo Tuttlingene kai kuriems paskelbtas išpėjimas, jog šeimos gali būti laikinai išskirtos. Be to, iš Chulloros ir iš šeimų stovyklų nieknelai-

Prancūzija ir Indokinija

dimas. Iš to aišku, kad Rusija kėsinasi Indokiniją paversti ne tik politinės kovos su Prancūzija objektu Azijos pietryčiuose, bet ir Paryžiuje Marselyje ir La Rochelyje.

Savo geru propagandos nujautimu Kremlius pasirinko gerą dirvą, nes tikrai būtų klaidinga teigti, kad Indokinjijos karas Prancūzijoje yra populiarus. Kaip žinia, jį su nepasitenkinimu žiūri indai ir kitos rytų tautos, juo nepatenkintos ir Anglija su Jungtinėmis Amerikos Valstybėmis. Kariauti su sovjetais dėl Indokinjios tikrai niekas nenori. Tačiau šiuo metu tarptautinė padėtis yra tokia, kad Rusija gali pasirinkti silpniausių Vakarų poziciją savo puolimui. Kadangi Vakarų imperialistiniai karo kurstytojai yra defenzyvoje, komunistiniai „taikos draugai“ džiaugiasi iniciatyvos pranašumu ir gali pradėti pulsti ten ir tada, kur jiems patinka. Jie gali tai viename, tai kitame fronte pradėti ofensyvą ir pagal sutiktą karinį ar moralinį pasipriešinimą savo spaudimą sumažinti ar padidinti. Todėl nenuostabu, kad jie kaip tik pasirinko Indokiniją, nes šia proga jie gali pasirodyti esą kolonijinių tautų nepriklausomybės užtėrėjai, susikrauti kapitalo iš prancūzų tautos nepasitenkinimo ir į keblią padėtį įstumti D. Britaniją bei JAV. būtent, priversti remti tokią prancūzų politiką, kuriai jos niekad os nepritarė.

Aišku, kad Anglija ir JAV nebeturi laisvo pasirinkimo: ar remti Prancūziją su Bao Day režimu ar ne. Jos neturi turėti jokių iliuzijų dėl ko kovojama. Formališkai, Bao Day Vietnamas sudaro nepriklausomą valstybę, kurią remia Prancūzija. Deja, šiuo metu dar sunku pasakyti, kas liktų iš Bao Day režimo, jei Prancūzijos kariuomenė pasitrauktų iš Vietnamo. Šiuo metu Bao Day valdo tik ten, kur stovi prancūzų daliniai. Prancūzai pasirinko Bao Day, nes tikisi, kad jis yra rimčiausias iš visų kandidatų į Vietnamo valdovus, kurie sugebėtų pasipriešinti Hočiminui. Nelaimė patys prancūzai prieš karą susilpnino imperatoriaus orumą, neduodami jam galios. Šiandien Bao Day turi daug teisų, tačiau šiaip ar taip jis nėra pačios tautos patatytas vadas. Jo vyriausybė tėra būtinybė, išplaukianti iš fakto, kad visi kiti bandymai atstatyti taiką ir ramybę Indokinijoje nuėjo įdiekais.

Kas dėl to kaltas — nuomonės skiriasi. Jei prancūzai pačioje pradžioje Hočiminui padarę rytų tokiu nuolaidų, kaip dabar Bao Day, galbūt įvykių raida būtų kitokia. Tačiau jei jis būtų su Prancūzija susitaikęs, labai galimas daiktas, jis būtų pačių komunistų puolamas ir turėtų pats kovoti su kraštinių gajalų sukilimais. Nes kaip tik tokiu būdu Kremlius verčia iš sosto Tolimųjų Rytų tautinius vadus, kurie susitaria su Vakarais. Indokinijai komunistinis pavojus yra itin didelis, nes tai vienintelis kraštas, kuris turi lengvai perinamą sieną su komunistine Kinija.

Indokinija yra raktas į visą pietryčių Aziją. Jei ją vieną gražią dieną apsems raudonasias potvynis, nėra vilties nuo jo išgelbėti Siamą, kur gyvena daug kiniečių. Taip pat ir Malajų pusiasalis atsidurtų kritiškoje būklėje. Azijos „ryžių dubuo“ — Indokinija, Siamas ir Burma — atitektų komunistų rankas ir galėtų būti panaudotos Indijos spaudimui. Kartu pasaulinei rinkai būtų attrauktos gyvybiškai svarbios žaliavos. Jos patektų kontrolės tautų, kurios noras naikinti yra didesnis negu rūpestis gerove tų tautų,

kurias ji skelbia išlaisvinusi. Anglija, Prancūzija ir JAV neturi jokio pagrindo atsisakyti nuo savo interesų ir tarptautinės teisės jiems garantuotų teisų, perleidžiant jas sovietams. Aišku, Vakarų demokratijų sąžinė reikalauja valdžią perduoti buvusių kolonijų atstovams, jei yra pagrindo tikėtis, kad bus įvestas pastovus režimas ir naujosios valstybės suverenumas patikintas. Tačiau tai nereiškia, kad valdžios reikėtų atsisakyti ir tada, kai gresia anarchija arba kitos valstybės išgalėjimas, ypač, jei kolonija yra agresyvaus totalinių valstybių bloko ekspansijos kelyje, bloko, kuris graso laisvosios tautos. Anglija ir Jungtinės Amerikos Valstybės Indijoje, Burmoje ir Filipinuose įrodė savo norą atsisakyti nuo savo turėtų teisų. Ir jei jos šiandien padeda prancūzų kariuomeni kovojančiai Indokinijoje, tai tik todėl, kad tas kraštas yra pietryčių pylimas nuo tokios valstybės invazijos, kuri nors nuolat kalba apie „išvadavimą“, bet iš tikrųjų nepripažįsta jokio kito nacionalizmo, kaip tik savo.

Prancūzija savo laivus sudėgino, jai daugiau nieko nelieka, kaip tik suteklus visas jėgas, gerai kariniais bei politiniaisėjimais laimėti karą Indokinijoje. Be abejo tai reikalauja daugiau sumanumo ir jėgos, negu iki šiol įrodė prancūzų vyriausybės, vesdamos tą „užmirštą“ karą. Kartu reikia griežti griežtų žygių prieš Prancūzijos komunistų vadus, jei jie toliau tęs tos prancūzų armijos sabotažą. Nepasisekimas šiame dvilypia-me uždavinyje gali iššaukti labai aštrią krizę. Todėl prancūzai turi pasirūpinti, kad ta politika, kurią pasirinko jų rinktieji atstovai, iš tikrųjų būtų įvykdyta. Prancūzijos draugų ir sąjungininkų pareiga yra sukludinti tiesiogį Rusijos ar Kinijos įsikisimą tame krašte, kuris pagal teisę ir įstatymus priklauso Prancūzijos unijai. Jei Rusija ar Kinija kėsinasi Vietnamą „išvaduoti“ jėga, jos turi atsimiti, kad turės reikalo ne vien tik su Prancūzija. THE ECONOMIST, Londonas

Lietuvos tragedija ir svetimtaučiai

Dar daugelis svetimtaučių mažą pažįsta bolševizmą ir nedaug ką žino apie didžiąją Lietuvos tragediją. Todėl ir gyvendamas Europoje ar užjūryje tu, mielas Tautietė, privalai kiekviena proga kalbėti užsieniečiams apie mūsų tautos nelaimes, okupacijų baisumus ir apie didžiausią neteisybę, kurią svetimieji Tavo gimtajai žemei ir žmonėms padarė. Šiandieną nesunku tai atlikti, ypač kai jau turi gerą padėjėją — jau atspausdintas didžiulis 286 pusl. veikalas anglų kalba GENOCIDE, kuriame žodžiais ir 100-u dokumentinių fotografijų visa tai kaip reikiant paaiškinta.

Knyga gaunama pas stovyklų platintojus. Be to, didesniais kiekiais ar pavieniais egzemplioriais galima išsirašyti iš leidyklos adresu: VENTA, (14a) Schwab, Gmünd, Bismarckstr. 1. Vieno egz. kaina 7 DM.

Siūlo leisti kalbos žurnala

Prof. Pr. Skardžius „Draugo“ literatūros numeryje paskelbė ilgesnį straipsnį mūsų kalbos išsaugojimo ir jos kultūros reikalo. Be kita ko, autorius siūlo artimiausiu laiku šiam reikalui atgaivinti „Gimtiosios Kalbos“ leidimą, kuri N. Lietuvoje buvo išvariusi gilią vagą lietuvių bendrinės kalbos kultūros srityje.

mergaitių pensjonato drausmėje ir, jeigu kartais atsilanko teisėtasis vyras, dažnai jį saisi su triukšmu išmetamas lauk, turbūt, kad „nevestų iš kelio“ kitų tarnaičių, dažniausiai taip pat seniai ištekėjusių.

Iš Bonegillos darbo įstaiga paprastai bevaikės šeimas skiria į tą patį miestą ar miestelį. Kaip jie tenai vėl sukurs šeimyninį ansamblių, šiai įstaigai nesvarbu. Nemaža tokių vyrų būdų paskirta į Sidnėjų kariuomenės ūkio darbus. Jie privalo ne tik dirbti, bet ir gyventi karėvinėse, netgi išsirikti, bet ir patikrinimo metu vietoj šautuvo laikyti prie peties šluota, kaip jie juokais pasakoja. Jeigu toks vyras gauna miestė sau ir žmonai kambarį, jis tuojais atleidižiamas iš kariuomenės, o žmona — iš ligoninės. Dėl to niekas nesijaudina, nes šeimos partneriai gauna dar geresnį darbą ir laimajai gyvena. Darbo įstaiga tokiomis atvejais palaiko šeimos neardomumo principą.

Bevaikėi materialai, tik ką paskirtai į Sidnėjų, kartais gresia moraliniai bandymai, kurie užgrūdina jos ištikimybės geležį. Saky-sim, darbo įstaiga ją paskiria į viešbutį. Patsitinka žilaplaukė senutė su akiniais, jau vakare ant stalo išdygsta pikto australinio vyro bonkutė, iš kažkur prisistato raudonais veideliais, hollivudiniais ūseliais vyriškais ir taip toliau. Arba pagarbios išorės senutė savo samdinę nusiveda į svečius, kur paruošti valgymai ir gėrimai, vėl jaunikaits ir taip toliau. Pastoviosios Penelopės, aišku, gelbstisi iš tokių tarnybų, pasinaudodamos pagėimu. Darbo įstaiga, kuri negali pažinti visų darbdavių, tokiems pagėimams pritaria ir paskiria padoresnes tarnybas.

Šeimai su vienu vaiku gauti butą sunkiai įsivaizduojama, bet galima. Viena mūsų grupės šeima apsigyveno pas gerą senutę, ir

vyras atėjęs į darbovietę visas spinduliavo. Tačiau po kelių dienų atėjo nukabinęs nosį. Girdi, jų šeiminkė tol gera, kol blaivi, tačiau išgėrusi vyro pakelia namuose pragara. Kadangi ji dažniau esti girta, negu blaiva, tai jos gerumu mažai tenka naudotis. Per kelias savaites šeima turėjo palikti taip vangių sumedžiotą užuovėją. Po to pasiskelbė laikraštyje, kad už butą žmona sutinka padėti šeiminkaitui. Netrukus gavo padėti šeiminkinai ir sklandžiai gyvena. Tai yra vienas sėkmingiausių būdų gauti pastogę. Jeigu dar vyras atliekamu metu nuo darbo padės krapstyti sodelyje, visi gaus visą išlaikymą.

Didesnei šeimai, nesuliant žmonos į tarnaites ir vyrui nesisėskant į sodininkus, gauti butą yra metafiziška. Vienas bendraklėvis iš viso parašė 36 laiškus butų siūlytojams, tačiau gavo tik tris atsakymus. Nuvažiavus į vietą, vienas butas jau buvo „vakar“ išnuomotas, antrąjį šeiminkinė prašė užėti vėliau (praloštas reikalas) ir trečią atvejū sutiko duoti butą, tačiau reikalavo pirkti jos baldus už 400 svarų, kuomet už 120 svarų galima įsigyti naujutėlį apstatymą, nuo kurio dar nesėjo nūžiūti politirus. Būtų biuruose ir laikraščiu administracijose stovint uodegose paaiškėjo, kad čia veikia dvejos nuomos: oficialios ir juodosios. Jei mokėsi juodai, vadinasi, išleisti daugiau negu pusę savaitinės algos, butą gausi anksčiau, negu spėsi apie tai pagalvoti, ir dar su vaizdu į Pacifiko vandenyną, rykliams šokant stačiai ant verandos.

Vienas tautietis, norėdamas agyvendinti savo vaiką su uoše, savaitgaliais apvaikščiojo 150 namų ir nieko nepesė. Be: važiuodamas omnibusu, pasiskundęs australių keleiviu, gavo kambarį. Metafizika prileidžia stebuklus.

LIETUVIAI VISAME PASAULYJE

PAMINĖJO VASARIO SESIOLIKTAJĄ

Belgijoje

Vasario 19 d. Chatelet Belgijos lietuviai minėjo Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo šventę, kuri pradėta 12 val. R. katalikų bažnyčioje pamaldomis, jas laikė tėvas Ambrozijus, o trumpą, bet turinčią pamokslą pasakė tėvas Aranauskas. Po pamaldų parapijos salėje buvo bendri pietūs. Pietų metu perskaitytas nepriklausomybės paskelbimo aktas ir vienos minutės tylą pagerbti žuvusieji dėl Lietuvos laisvės.

Sventė buvo tuo nepaprasta, kad į ją atvyko Lietuvos atstovas Prancūzijoje dr. Bačkis. Jis savo turiningoje kalboje palietė visiems lietuviams taip brangius klausimus. Solistas Saliamorius padainavo keletą lietuvių liaudies dainelių, Klierikas Lukošius savo pasikaitoje apibūdino lietuvių. Minėjimas baigtas tautos himnu.

Tenka pasidžiaugti, kad į minėjimą buvo atvykę visi jaunieji katalikų kunigai: Aranauskas, Rabinauskas, Ambrozijus, stud. kun. Dėdinas ir klierikas Lukošius. Daugelis angliakasių suvažiavo iš tolimų apylinkių po naktinio darbo. Taip pat iš Bruselio atvyko keletas tautiečių.

Baigus oficialiąją dalį, dauguma atvykusiųjų išsiskirtė pas savo bičiulius. Iš vienu namų, kuriuose gyvena lietuviai, ilgai sklido armonikos ir lietuvių liaudies dainelių garsai.

Sventės metu parduota lietuviškų knygų už 745 fr. ir surinkta lietuviškiems laikraščiams prenumeratos 620 fr.

Vasario 12 d. kelyje Charleroi - Mons eisimo nelaimėje žuvo lietuvis angliakasy DP Balys Mažeikis apie 42 m. amž., kilęs iš Rokiskio apskr., Kamajū v., Ribokų k.

Stepas Paulauskas.

Argentinoje

Si diena Argentinoje buvo labai iškilmingai paminėta. Nuostabiai daug lietuvių dalyvavo visose iškilmėse. Jų tarpe buvo matyti daug tautiečių, kurie neseniai niekino šią šventę ir garbino raudonąjį Lietuvos okupantą. Jų pėdomis turėtų ir likusieji paskėti.

Vasario 16 d. laisvoje tėvynėje būdavo iškilmės prie nežinomo Kareivio kapo ir dėl Lietuvos laisvės žuvusių karių kapų. Šiais metais Argentinos lietuviai turėjo laimės, vietos valdžios įstaigoms sutikus, panašias apeigas atlikti Buenos Airese, padėdami gyvųjų gėlių vainiką prie Argentinos išlaivintojo gen. San Martino mauzoliejaus.

17 val. gausūs lietuvių būriai suplaukė prie katedros. Dauguma lietuvių buvo pasipuošusios tautiniais rūbais, panašias apeigas atlikti Buenos Airese, padėdami gyvųjų gėlių vainiką prie Argentinos išlaivintojo gen. San Martino mauzoliejaus, susikaupimu buvo pagerbtas šis Argentinos karžygis ir dėl Lietuvos laisvės žuvusieji tautiečiai. Šiomis

Atsiprašau, kad sustosiu prie žodžio „likviduoti“. Man atrodo kad tas žodis yra net nelietuviškos kilmės. Lietuonai jį atnešė bolševikai. Bolševikams užgrobus Lietuvą, per Maskvos radiją išgirdau: „Liaudies priešai Lietuvoje likviduoti“. Užėjo načiai Lietuonai ir pradėjo visus nenacius likviduoti. Tų likviduotų buvo pilnos Neris pakrantės ir pilni grioviai.

Tai gi, sakau, kol nebuvo svetimšalių Lietuvoje, to žodžio „likviduoti“ mes nežinojom. Bet dabar aš net iš anapus vandenyno girdžiu: „Kada jūs stovyklą likviduos?“ Mėgstu nuoseklumą, todėl prieš pradėdamas kalbėti apie likvidaciją, turiu paminėti šios stovyklos iškūrimą. Mūsų Gediminas Vilnių sukūrė po sapno apie geležinį vilką. Ką sapnavo mūsų stovyklos kūrėjai, nežinau. Bet tik jau ne uošvę. Tuo atveju stovykla brolių Grimų gimtinėje būtų tokio garsaus vardo neišsigijus.

Gerų organizatorių dėka stovykla stovėjo ant tvirtų pagrindų ir visokiems vėjams buvo atspari. Komunistai čia ir snapo iškūti negalėjo. Bet jų čia buvo. Net ir Švaysis apie tai žinojo. Per apklausinėjimą dažnas išgirdavo: „Ar yra stovykloje komunistų? Į šį štai klausimą mano prietelius nemirskėdamas ir atsako: „Yra“.

— Kodėl Tamsta manai, kad yra?
— Jei jų yra JAV, Anglijoje ir kitose valstybėse, tai jų ir mūsų stovykloje turi būti.
— Pasakyk, kas jie tokie?
— Nežinau.

Taip mano prieteliui ir prirėkė klebono rekomendacijos, nors bažnyčią lankė sąžiningiausiai. Buvo tikrai pamaldus žmogus ir komunistų iš tolo bijojo.

Kad tų tvirtų pagrindų nei komunistai, nei kiti nepagėdijami elementai nedrumstų, vadovybė nusprendė neištyrusi stovyklą nieko neišleisti. Labai buvo nepagėdijami buvę plechavičiukai, o vėliau perėję į luftvafininkus. Jų stovykla iš tolo purtė. Tai vienas, tai kitas grįždavo iš sunkios nelaisvės pas šeima ar gimines.

— Nėra jums čia vietos, — atsakydavo storas administratorius.

apeigomis mes parodėme didelę meilę savo pavergtai tėvynei ir mus benamius priglaudusiai Argentinai ir protestą pavergėjams.

18,10 val. per Argentinos valstybinę radijo stotį pianistas A. Kuprevičius pasakė trumpą kalbą ir paskambino pianinu.

21 val. Lietuvių Klube įvyko ARGENTINOS LIETUVIŲ B.LSO surengtas iškilmingas minėjimas su atitinkama programa, dalyvaujant sovietų pavergtų tautų atstovams. Į minėjimą įėjimas buvo nemokamas. Išangos žodį pasakė A. L. BALSŲ red. K. Norkus, sugiedotas tautos himnas. Turinčias kalbas pasakė mokyt. J. Vedegys ir gen. T. Daukantas. Žuvusieji dėl Lietuvos laisvės pagerbti atsistojimu. Meninę dalį išpildė pianistas A. Kuprevičius, smuik. El. Kuprevičiūtė ir kt.

Vasario 19 d. įvyko masinis Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo minėjimas, surengtas Liet. Isl. Centro Argentinoje.

8,30 val. per radijo stotį „Mitre“ kalbėjo lietuvių radijo valandėlės vedėjas Z. Juknevičius. Specialią programą išpildė Sv. Cecilijos choras ir pianistas A. Kuprevičius.

10,30 val. lietuvių Aušros Vartų bažnyčioje Avellanedoje buvo iškilmingos pamaldos, kurias celebravo ir pamokslą pasakė arkivyskupas Fr. Aragone. Giedojo Sv. Cecilijos choras, dalyvaujant pianistui Kuprevičiui ir smulk. Kuprevičiūtei.

17 val. lietuvių salėje Avellanedoje įvyko minėjimo aktas su plačia programa. Erdvioje salėje netilpo visi susirinkusieji kurie atėjo pagerbti pavergtą Lietuvą ir dėl jos laisvės žuvusius karžygius. Tarp kitų, dalyvavo iš Urugvajaus Grauzinienė (Lietuvos įgal. ministerio žmona) ir rašytojas K. Cibiras.

Po Liet. Isl. Centro Argentinoje pirmininko Igo Padvalskio žodžio, Sv. Civilijos choras, diriguojamas V. Rymavičiaus padainavo Argentinos ir Lietuvos himnus, Maldą už tėvynę žuvusiems, Vasario 16 d. maršą, Laisvės varpus ir Zalgiro mūsų, akomp. pianistui A. Kuprevičiui.

Petraukos metu kalbėjo Argentinos lietuvių skautų vadovas V. Lesniauskas, nušviesdamas lietuvių kančias tėvynėje.

Visi labai šiltai sutiko Lietuvių Tautinį Ansamblių, pasirošusių išpildyti dainų, tautinių šokių ir poezijos pynę „Tėviške, brangi tauti, mes dainuojame“. Šis nepaprastai gražus vaizdelis valandėlei žiūrovus nuvedė prie Nemuno, Neris, Dubysos pakrančių ir lietuvišką sodžių.

Programa buvo baigta ansamblio mišraus choro dainomis, sveikinimais ir deklaracijos skaitymu, kuri buvo priimta ir pasiūsta Argentinos vyriausybei ir spaudai.

Su džiaugsmu tenka paminėti šias iškilmes, tik reikia apgailestauti, kad į tokias iškilmes įėjimas buvo apmokamas, todėl jose negalėjo dalyvauti tie, kurie neturėjo pinigų bilietui nusipirkti.

L. Kancauskas.

Prancūzijoje

Po visą pasaulį išsiblaškę benamiai kenčiančios Lietuvos sūnūs ir dukros, kur kas būdūdami buriasi tą dieną drauge tėvynei prisiminti, tautos vienovės saitams tvirčiau pajusti, sielų gėlmėse mirgančios vilties spindulėlių begaivinant lengviau atsistoti, tėviškės vaizdų mirazę valandėlei užsimiršti, kovos dėl laisvės ryžtų pakartojant sustiprinti.

Paryžiuje laikinai apsisostųjų tremtinių dauguma ta gražiausia sostinė jau paliko. Didžiąjam istorijos įvykiui minėti susirinkęs lietuvių visuomenės būrys šimet buvo kuklesnis kaip paprastai, bet dvasios pakilimas nebuvo mažesnis, o skaidri nuotaika šį kartą nebuvo sudrumsta jokiais lietuvių garbę pažeidžiančiais sutrikimais.

Iškilmes gilios prasmės žodžiu pradėjo einas atstovo pareigas S. Bačkis. Aptardamas vasario 16 d. akto turinį ir jo istorinę reikšmę jis dar labiau pabrėžė to akto svarbą pakartodamas svaresnes mintis tiek akto paskelbusių, tiek už jo įgyvendinimą kovojusių ir tebekovojančių asmenybių.

„Tūkstančius metų, sako vienas akto pasirašiusių mūsų valstybės vyrų, savo sodybose ištvėrusi tauta, kuri išlaikė skirtingą, nepaprastai lanksčią, kaip daina skambią, raudos ir lopšinės išdirdę kaimynai...“

„Laisva Nepriklausoma Lietuvos Valstybė... demokratiškai tvarkoma ir kaip lygi su lygiu santykiuojanti su savo kaimynais!...“ tokio akto turinio lietuvių tauta niekadoms neatšildė. Tai yra amžinas to akto pažymys ir dėl to jis mums yra šventas.

Nemažiau reikšmingos ir dabarties kovotojų mintys. Visi prelegento pacituoti jų žodžiai yra ugningi šūkių išpareigoti kovai ir prirėkusi gynybė aukoti dėl tautos idealų. Jėga, kuri gimsta audrose ir kančiose sugebės išvargintai tautai gražinti nepriklausomybę ir duoti naujų jėgų gyventi ir kurti.

„Palaužti tą tautos pasitikėjimą, sako vienas jau kritęs kovotojas, palaužti viltį į skaistesnę kad ir nežinomą rytoj — būtų paniekimas visų aukų, kuriomis mūsų tauta perka teisę gyventi ir būti nepriklausoma...“ Tos aukos ant tėvynės aukuro tebedamos: nebetoli ta valanda, kada mūsų poetai, rašytojai, menininkai semis išvėpimo ne vien istorijos padavimuose išlikusių vardų, bet ir iš mūsų šios dienos karžygių, vyrų ir moterų, nepaprasto pasiaukojimo ir savęs išsižadėjimo pavyzdžių, kuriems lygių ne daug istorija težiino ir kuriuos įamžinti yra laisvėje gyvenančių lietuvių pareiga. Savo išpūdingą kalbą S. Bačkis baigė pareiškdamas, kad „kol pasaulyje bus nors vienas laisvas lietuvis mes nenustosime tikėję lais-

va ir nepriklausoma Lietuva... Tas tikėjimas sustiprina mūsų viltį, kad laisvę atgausime gal greičiau negu šaltas protas ir visi apskaičiavimai gali tai teigti... Tas tikėjimas tebūnie akstinas visus sunkumus nugalėti... Kiekvienas lietuvis turi būti dvasios milžinas: buvome pašaukti didelių kančiomis iškęsti, tad būkime išrinkti dideliams darbams atlikti...“

Po kalbų, sveikinimų ir priimtų rezoliucijų kukliai bet skoningai realizmo ir simbolizmo derinių motyvais papuoštoje parastose scenoje vyko meniškoji programos dalis. Paryžiuje dar tokios lietuviškos programos nebuvome matę! Tai Paryžiaus akademinio jaunimo, ypač jaunųjų menininkų A. Šlepetytės, S. Užplovėičiaus, R. Veselauko nuopelnas, prie kurio nemažai prisidėjo ir A. Kurauskas. Kaip paprastai... solo ir mišraus choro dainos, muzika, šokiai, deklamacijos... bet šį kartą programa žiūrovus žavėjo ne jos meniškuoju padoriu išpildymu, bet dar labiau vaizduojama idėja: kaip žiemoms sukaustyti upelį pavasario saulutei vėl atšilus lediniais pančiais nusikrato ir naujais gyvybei tvėnkiniams pasrūva taip ir mūsų tauta jėgas sukaupusi kovodama laimės, ir vėl jai mūsų saulė švies ir vėl Trispalvė laisva plevesuos! Skriauda, vargai, nusiminimas, supolingas skausmas, kruvina kančia — tokia buvo iš dainų motyvų, eilėraščių, kompozicijų, šokių ir Veselauko įterptųjų gražiai supintos programos vedamoji mintis, Jausmas ir mintis, svajonė ir rūsti tikrovė, tėviškės vaizdų prisiminimai ir dabarties kartybės, alegorija ir simbolis — visi tie motyvai besikaitydami kūrė skausmo ir džiaugsmo, kovos ryžto ir aukos maldą susirinkusių širdyse. Minėjimo iškilmes, kaip ir paprastai visus lietuvių subuvimus, surengė Paryžiaus Lietuvių Salpos Draugijos Valdyba, O. Bačkienės sumaniai ir apdairiai vadovaujama. Ta proga tenka pasakyti, kad Draugija subūrusi visas veikliausias vietas lietuvių jėgas ir per savo valdybą vadovauja visam visuomeniniam ir kultūriniam Prancūzijos lietuvių gyvenimui. Jos nariai specifiniams tikslams siekti buriasi ar gali burtis į savus sambūrius, kaip pvz. moterų sekcija, studentų sekcija ir p. Neturtinga, savų patalpų neturinti, draugija negali plačiai išplėsti medžiagines sąlpas, bet jos moralinė globa bei moralinis šelpimas yra milžiniški: susirinkimai, paskaitėlės, biblioteka, įvairūs minėjimai, bendrų kūrėjų ir vėlykino stalo renginiai, per vaikų elgutes, per motinų dieną ar kitomis progomis meninių programų parengimai, tarptautinėse organizacijose dalyvavimas, lietuvių jose atstovavimas ir t. t. Visa tai yra svarbūs veiksniai netik draugiškiems savitarpio santykiams plėsti ir lietuvių palaikyti, bet ir politiškai dėl Lietuvos laisvės kovoti.

J. Lanskoronskis

Kanadoje

Toronte minėjimas užtruko net tris dienas: vasario 16, 18 ir 19 d. d. Tai buvo tartum lietuviškumo rekolekcijos. Visą organizacinį darbą gražiai atliko Toronto Lietuvių Organizacijų Komitetas.

Vasario 16 d. vakare Toronto „Caritas“ suruošė religinės muzikos koncertą šv. Agnietės bažnyčioje.

Vasario 18 d. 11 val. buvo laikomos iškilmingos pamaldos Katedroje, kuri buvo specialiai tam reikalui gauta. Pamaldose dalyvavo kardinolas McGuigan, kuris jau nebe pirmą kartą atjaučia mūsų krašto nelaimingą likimą.

Po pamaldų buvo eisena — demonstracija nuo Katedros iki City Hall kur prie žuvusiems Kanados kariams paminklo buvo padėtas lietuviškais motyvais dekoruotas vainikas.

Gausūs plakatai nusakė mūsų eisenos tikslą. Juose anglų kalba buvo skelbiamos šios mintys: „Kanada, saugokis raudonojo pavojaus!“. „Mes gedime nužudytųjų ir koncentracijos stovyklose laikomų savo brolių!“, „Komunizmas — šio šimtmečio gėda“ ir kt.

Prie City Hall buvo sutikti ir pasveikinti burmistro pavaduotojo John Innis. Dr. Kaškelis savo trumpa kalba nušvietė mūsų gyvenimą nepriklausomoje Lietuvoje ir tą nepaprastą žmogaus teisių išniekinimą, kuri patyrėme, rusams okupavus Lietuvą. Tikrai išpūdingai skambėjo garsiakabių paskleisti užbaigiamieji žodžiai: „Saugokis, Kanada, kol dar nevelu!“

Vasario 19 d. 2 val. p. p. įvyko viešas šventės minėjimas lenkų salėje, kur buvo renkamos aukos Tautos Fondui. Čia kalbėjo Toronto Lietuvių Organizacijų Komiteto pirmininkas K. Grigaitis, latvių atstovai, gen. konsulas Vt. Glylys, visuomenės veikėja O. Indrelienė, dr. A. Šapoka.

Meninėje dalyje dalyvavo Toronto lietuvių choras, diriguojamas A. Narbuto; solistai A. Ščepanavičienė ir Br. Marijošius, akompanuojant A. Dvarionui; tautinių šokių grupė, A. Ličkūnaitės-Šadeikienės vadoma; deklamuotojai A. Kačanauskienė ir Vyt. Kastytis.

DIRVA

Italijoje

Vasario 16 d. minėjimą suruošė Bagnolio pereinamojoje stovykloje tik keliaujančių Australijon lietuvių būreliai, būtų būvę sukokka. Tai įvykdėti jiems padėjo Italijoje gyvenę lietuviai: dr. kun. V. Cukuras, P. Balynas ir Vac. Lukauskas.

Stovyklos bažnyčioje per mišias vargonais grojo dr. kun. Cukuras. Buvo giedamos lietuviškos glemės: Pulkim ant kelių... Marija Marija ir kt. Tai iškilmingai dieną pritaikytą pamokslą pasakė taip pat dr. kun. Cukuras. Pamaldos užbaigtos tautos himnu.

Po pamaldų stovyklos svetainėje buvo pasidalinta šventės ir tremtyje išgyventais išpūdziais ir padainuota lietuviškų dainų.

Pasitūstos sveikinimo telegramos mūsų diplomatinijos šefui St. Lozaraičiui ir Lietuvos atstovui prie Sv. Sosto dr. Girdvainiui. F. T.

Stovyklą likvidavo

— Bet, pone, aš gi savo vadą čia radau. Jei jis gali čia būti, tai kodėl aš ne. Tik jo priklabėtas aš ir eju prie tų pakeiktų priešlėktuvinių, — teisinasi grįžęs belaisvis.

— A, ponas pulkininkas grįžo anksčiau. Tu, matyt, ką nors padarei, kad tik dabar paleido. Nieko daugiau negali padėti. Eik į LRK skyrių, ten sušėls kellonei į kitą stovyklą.

— Bet čia mano šeima gyvena.

— Ach, šeima. Eik policijon ten gausi rastelę, kad gali 24 valandom pasilikti stovykloje, — priduria storas administratorius.

Tvarka buvo kieta. Kitą dieną jis jau gaudavo raštą, kad stovyklą turi aplaisti. Ir kiek tų raštų mūsų stovyklos tėvai prirašė! Bet už tai stovykla buvo kaip iššluota nuo visokių luftvafininkų, neskaitytų keleto aukštesnių laipsnių, kurie iš nelaisvės laiku grįžo arba visai joje nebuvo.

Visuomeniniai reikalai irgi nebuvo užmiršti. Šiais reikalais ypač moterys labai domėjosi. Stovykloje šios giminės buvo beveik tūkstantėlis. Susirinkimų salė niekad pusiau neplyšo. Bet renkant atstoves ir moterų suvažiavimą, reikėjo susirinkimą net du kartus šaukti. Ne todėl, kad salė buvo permaža ir iškart visos netilpo. Ne. Pirmą kartą į šį šauksmą atsiliepė 9 moterėlės, antrą — irgi šio skaičiaus neviršėjo. O reikėjo 10 atstovių. Nežinau, kaip jos iš 9 susirinkusiųjų 10 atstovių išrinko, bet reikiamas skaičius į suvažiavimą vis tik išvyko ir nepasakysiu, kad būtų paprastos liaudies atstovės. Tikriau sakant tai buvo pati smetonėlė. Atstovės sudarė ponla daktarinė, ponla mokytoji, ponla pulkininkienė, ponla agronomienė, nekaltant jau apie paštininkienę ir dar eilę laisvėkanešnių. Laisvėkanešėmis vadina, ne laisvėkanešiu žmonas, bet garsias išžymbes, kurios viską žinojo ir, jei kas nors vienoje stovyklos pusėje atsitikdavo, tai nežinia kurio būdu būdą ta žinia per keletą sekundžių jau

būdavo visoje stovykloje su visokiais priedais pasklidus.

Amerikiečiams paskelbus, kad jie bandys tartis Triestą Italijai gražinti, ši žinia pirmo rajono vartuose skambėjo: „Amerikiečiai atidavė Triestą Italijai“. Antrą rajono vartuose: „Italai išvijo amerikiečius iš Triesto“. Trečio rajono vartuose: „Jugoslavijos tankai Trieste. Italai priešinasi. Amerikiečiai nori Triestą sau pasilaikyti“. — „Kils karas“, trynė rankas vienas iš stovyklininkų, ką tik šias žinias iš vienos laisvėkanešės priėmęs ir skubindamas toliau jas plėsti.

Paskaitų irgi begalė visi ir visur priskaitė. Kaip buvo gerai Anglijoje, kaip bloga yra Belgijoje, kokia Australija yra aukso šalis. Visi į Australiją. Vėliau: Patekau į pragarą. Kas mane prikablė Australijon. Amerika rojus prieš Australiją. Keliavim Venecuelon, Prancūzijon, Afrikon“. Vieniems paskaitininkams tai jau stovykla nedavė išsižioti, būtent, repatriantams. Ne tiems repatriantams, kurie 1941 į Vokietiją atvyko. Jie ir stovykloje turėjo nešaltas vieteles, bet tiems, kurie ragino grįžti į tėvynę. Tie vos sveiką pakaušį iš čia išnešdavo.

Vienas paskaitininkas, patriotinių jausmų sujaudintas, sušuko: „Aš tik už kompaktinę emigraciją ir kurį nors kraštą. Bet ir tada išplauksiu paskutiniu laivu. Mes neturime nutautėti“. Išplaukė šis paskaitininkas tada, kai emigrantus į JAV dar buvo galima ant pirštų suskaičiuoti.

Dėl vietų irgi nesipešėm. Turėjom čia studentų atstovybę. Jei rinko komitetą, reikėjo tik nueiti pas atstovybės pirmininką ir pasakyti, kad keli studentai gaus pašalpas, bet už tai komitetan būtinai turi įeiti tas ir tas. „All right“ — sakydavo studentų atstovybės pirmininkas. Sąrašą paprastai tik vieną pateikdavo todėl rinkiminė komisija išstatydavo tiek kandidatų, kiek atstovų išrinkti reikėdavo. Toks sąrašas praedavo be kliūčių,

nors kartais rinkiminės komisijos pirmininkui ir tekdavo prieš teismą aiškintis, kodėl balsai buvo dukart skaitomi ir abudu kartu skirtingai rezultatai. Kai kaltininko LTB teismas nerado, visa bėda buvo suversta rinkiminės komisijos pirmininko žmonai, kad ji balsų korteles panoro prakuruoms panaudoti ir netyčia, suskaičius vieno kandidato korteles, rado jų daugiau, negu protokole užrašyta buvo. Tai gi kalta žmona. Matot, čia rinkimai vyko visai kitokioje dvasioje. Ne taip, sakysim, kaip anais laikais Lietuvoje. Tada vargšą Liudą Dovydeną į liaudies selmo kandidatats prievarta įrašė. Bet balsavo už jį virš bolševikiškumo. Dvieju su puse milijono valstybės davė net 3 milijonus rinkikų. Broliai Domeikos dėl to iki paskutinių kelių bylinėtušai. Panašų atsitikimų pas mus nebuvo, bet jei pirmą dieną nesurinkdavo 50% visų balsų, tai rinkimus pratęsdavo ir tada nors ir 49,9% rinkimai būdavo teisėti.

Maisto dalinime buvo tvarka. Jį gaudavo visi. Kam reikdavo ir kam nereikdavo. Jei kartais dalintojai vieną kitą svarą nukniaudavo, tai tas nelabai į bendrą dalinimą atsiliepdavo. Dalintojas buvo prityręs jau nuo tėvynės laiku, todėl žinojo kur, kam ir kiek pridėti ir atimti.

Galėčiau sustoti dar prie mokyklos. Čia dirbo tikri pasišventėliai. Tada, kai už cigarečių pokelį 100 reichsmarkų gaudavo, niekas nenorėjo mokykloje už 2 pokelius mėnesį dirbti. Bet, kai pakeitus valiutą už algą galėjai 50 pokelių pirkti, atsirado mokytojų, kurių ir su kuolu anksčiau į šį darbą nebūtum išvares.

Turėjom kiną. Vietų tai nedaug. Sventadienių bilietą gauti — tleslog laimė. Pirmoje vietoje tik stovyklos smetonėlė sėdėjo. Pasikeitė valiutą. Antros vietos visada užimtos, o pirmų tuščių lieka. Ir teatre tas pats.

Pašte laikraštį gauti, tai reikėk valandą eilė stovėti.

— Duok man „Žiburius“, „Mintį“, „Tėviškės Garsą“, „Mūsų Kelią“. Kokia nauja knyga? Duok šen! Jos dar neskaičiau, — tiesė rankas spaudos mylėtojai. Po valiutos paštas iškabino: „Tautiečiai pirkti bent po vieną laikraštį. Užsidarys spauda. Tada pajusime jos reikšmę“. Valiutos reforma išblaškė spaudos mylėtojų eiles.

Sukūrėm stovyklą, tad yra ką likviduoti, kodėl likviduoja?

— Pirmaklasių yra pakankamai, antraklasių irgi netrūksta. Kitų tarnautojų pilni pakampiai, — klausia ir atsako pirmaklasis.

Nenoriu garsiai sakyti, ko pritrūko. Pritrūko stovyklos gyventojų. Štai kas yra. Mūsų stovykla dar vis buvo viena iš stipresnių. Kitos apylinkės stovyklos ištuštėjo. Dalis mūsų išvyko anas stovyklas papildyti. Iš anų stovyklų išvyko dar kitas papildyti. Dabar jau prasideda ratas atgal. Iš anų stovyklų grįžta į pirmąsias, iš pirmųjų į antrąsias ir pakeliumi žmonių užtenka ir jie gali trumpą laiką dviejų stovyklų sąraušose pabūti.

Yra tiesiog baugu, kad pirmaklasiai darbo nepritrūktų ir jiems netektų ten namo važiuoti, į kur mes taip veržiamės. Jie rastų ten namus, bet jiems jie jau žinomi. Mes ieškom naujų gyvenimo šaltinių, nes namo dar vis mums vartai užkelti o stovyklos įgriso. Išėmami į platu pasaulį ieškoti laimės. Mūsų laimė Stalino saulutės šešėlyje tūno. Kai nusileis Stalino saulutė, atsikels vartai į mūsų tėvynę. Tada būriais iš visų kraštų su daina ir gatava valdžia patrauksim ir mes namų link.

Nesakykit, kad mūsų stovyklą uždarys, jau likviduos. Už stovyklos likvidaciją garantuoju. Ją jau likviduoja nuo 1946 metų. Dirbančių stovykla tol gyvuos, kol joje dar bus O. darbo čia netrūksta. Patalpų taip pat. Jau keturi mėnesiai, kaip stovi visas rajonas tuščias. Vokiečiams, matyt, butų netrūksta. Jie bijo atbandančio militarizmo ir nenori į kareivines eiti, nes, atkūrus kariuomenę, teks gyventojams jas aplaisti. Valdžia turėtų paskubėti militarizmo atgaivinimą, nes, likvidavus visas stovyklas, jos liks tuščios.

Kastilius

Didieji tremtinių ateities rūpesčiai

ISTRAUKOS IS BALFO ĮGALYOTINIO J. VALAČIO PASKAITOS, SKAITYTOS MÜNCHENE VASARIO 16 D.

Didesnioji šių tremtinių dalis, būtent per 17.000 jau yra JAV-bėse, apie 4.000 Kanadoje, 3.000 Australijoje, po mažiau kitur, o tūkstantųjų įvairiose zonos Vokietijoje prisikaitome dar apie 12.000 asmenų. Kol veiks IRO (iki liepos mėn. 1 dienos), atrodo, daugiau negu pusė likusių dar išvyks į JAV, Kanadą, Australiją ir kitus kraštus. Bet vis dėlto po liepos 1 dienos, dėl įvairių priežasčių taip vadinamo „Hard Core“ skaičius sieks apie 3.000 asmenų. Iš jų apie 1.000 įvairių ligonių bei invalidų, kurių pusė (per 500) dabar tebėra ligoninėse ir sanatorijose.

Jau kelintas mėnuo BALFas, LRK, LTB, Lelbonai ir kitos įstaigos intensyviai renka žinias apie tremtiniams reikalingas garantijas bei apie pasiliekančiųjų šalpa. Bet ne visos tos žinios dar yra mūsų pasiekusios ir labai būdna, kad vieno kito mėnesio bėgyje tu žinių nepateikusių, vėliau negalės gauti pagalbos. Todėl galintieji emigruoti, bet dar neturį garantijų — ko skubiausiai suteikite apie save žinias. Jei iš niekur garantijų negali gauti, jas pasistengsime parūpinti.

Negalintieji emigruoti, ypač sunkūs chroniški ligoniniai, džiovininkai, invalidai, senyvo amžiaus žmonės ir išskyringieji — pasirūpinkite apie save suteikti ko daugiau. Žinių, kuriomis pasiremdami galėsime dar kartą atsisaukti į geros širdies Amerikos lietuvių visuomenę, prašydami ją ir toliau pagelbėti šiuos likusiuosius tremtinius šelpti.

Kad Europoje lieką tremtiniai daug dar turės iškęsti vargo ir nelaimių — BALFui, LRK, LTB ir kitoms lietuviškoms įstaigoms yra gerai žinoma, bet tos įstaigos jau yra sąlygų vėrdamas faktais įrodę geriausiai Amerikos lietuvių visuomenę aukų reikalingumą.

Visų tautinių ir tarptautinių šalpos organizacijų vardu, visais būdais stengiamasi, kad liekantieji nebūtų palikti vien vokiečių globoje. Reikalaujame, kad jiems būtų paliekta kokia nors tarptautinė globa, kad pasiliekančiųjų būtų sukoncentruoti vienoje vietoje, kad jie būtų sugrupuoti tautybėmis ir kad visokeriopa globa, šalpa ir visas jų gyvenimas būtų kontroliuojamas tarptautinių įstaigų, o ne vien vokiečių. Ar visi tie pagėdavimai bus įvykdyti, tuo tarpu dar nežinome.

Kai kurios stovyklos jau likviduotos. Daugelis privačių namų sugražinta vokiečiams. Perimančios namus ir stovyklas komisijos praneša liūdnų dalykų, kurie neina tremtiniams į naudą. Pranešama, kad sugražintuose namuose randami sugadinti elektros, vandens ir dujų pagrindiniai įrenginiai, yra net nusikundimū, kad kai kuriose buvusiose sekvestruotose namuose dingę baldai, kitiškai, brangūs paveikslai, kai kurie net muziejinės reikšmės. Visa tai yra

įskaitoma į reparačių mokesčių, o dėmė lieka tai tautai, kurios žmonės tose patalpose gyveno. Malonu girdėti, kad apie lietuvių per daug blogų raportų nėra, bet norėtume, kad jų ir nebūtų. Siuo atžvilgiu kitos tautos palieka daug blogesni vardą. Aiškūs dalykai, kad tiek emigracijai, tiek ateities gyvenimui, tų tautų žmonėms jų tautiečių nepavyzdingas pasielgimas neišeis į sveikatą. Todėl yra pats laikas pasiliekančioms lietuviams pasirūpinti savo gyvenamąsias vietas palikti pilnoje tvarkoje.

Nežiūrint, kad lietuvių tremtinių skaičius yra labai sumažėjęs, dar tebeturime įvairių lietuviškų organizacijų centrų Vokietijoje apie 90. Per juos mes galime surinkti reikiamąsias žinias, bet centrų tinklas, išvykstant veiklesniems žmonėms, kasdien retėja. Anksčiau pagelbėję kitiems šalpos ir emigracijos srityje patyrę žmonės vieni po kito išvyksta į Naująjį Pasaulį ir ten paskesta jau savo asmeniškose problemose. BALFo didžiausias pagėdavimas, kad naujai nuykstantieji ko greičiausiai išjungtų į ten jau esančių lietuvių gyvenimą pagelbėtu tam organizuotam kūnui išsilaukyti. Senų emigrantų takais einant, bus lengviau tremtiniams pagelbėti veikiant organizuotu būdu, nei mėginant tai daryti atskirais siuntinėliais, kurie kainuoja tris kartus tiek, kiek kainuotų BALFui ir be to, taip siunčiant dažnai šalpa gauna ne tie, kurie tos šalpos yra būtinausiai reikalingi. Sutaupykime daug lėšų, energijos ir pastangų, o svarbiausia, eidami senųjų emigrantų pramintais teisingais ir taip vaisingais takais, neapkartinimū jų kilniųjų širdžių, nesime žiems nei mažiausio šesėlio jų neįvertinamoms pastangoms ir greičiau susiliesime į vieną lietuvišką šeimą!

Surinkęs šalpos reikalingų asmenų Europoje ir reikalingų pagelbos tremtinių prašy-

Protestas prieš repatriacines misijas

Tūbingene ir apylinkėse gyvenantieji DP neseniai paruošė po memoria, nukreiptą prieš TSRS repatriacinių misijų prancūzų zonoje veiklą, kuris pasiūstas: Prancūzijos užsienio reikalų ministeriui Schumanui, Aukštajam Prancūzijos komisariui Vokietijoje, IRO centrui Zenevoje, prancūzų zonos IRO centrui ir PDR įstaigai Würtemberge.

Pro memorijoje atkreipiamas dėmesys į: 1) kad prancūzų zonoje nėra varžoma sovietų repatriacinių misijų propaganda, tuo tarpu kai, einant IRO konstitucija, nėra galima bet kokia tremtinių akcija prieš šią propagandą; 2) Didesniam sovietų repatriacinių karininkų skaičiui teikiama pagalba, pavedant jiems PDR patalpas; 3) Sovietų karininkams suteikiama galimybė lankyti DP butus; 4) repatriacines misijas varo propagandą prieš IRO įstaigas, jas šmeiždamas; 5) naudoja grasinimo, demoralizacijos priemones ir psichologinį spaudimą; 6) tremtiniai protestuoja prieš bet kokią DP sąrašų išdavimą, Toliau nurodoma, kad DP jokiū būdu nėra TSRS piliečiai, ir nenori esamomis aplinkybėmis repatriuoti. Sia proga tremtiniai reikalauja, kad prancūzų valdžios or-

mus įteikia BALFui. Pageidavimus englaudus, būtinai reiktų: 500 ligonių šelpti bent po 20 DM per mėnesį, kas sudarytų 10.000 DM; bent 100 šeimų pagelbėti sumokėti būtiniausioms išlaidoms pagalbos po 40 DM per mėnesį (viso 4.000 DM per mėnesį), bent 200 pačių vargingiausių šeimų reiktų teikti pašalpą po 50 DM (viso 10.000 per mėnesį); viso iš BALFo prašoma bent 24.000 DM per mėnesį. Ar tai bus įmanoma įvykdyti? Aišku ne, jei neįkinkysim visų savo jėgų šiai būtinausiai šalpai surinkti. O kas gi tą darbą turi atlikti? Ar tik tie senieji amerikiečiai, kurie yra prisuntę kolosaliskas sumas aukų tremtiniams iš pražūties gelbėti, ar neturėtų jausti pareigą ir organizuotą šalpos darbą pilnai įsikinkyti ir naujai nuvykę į Naująjį Pasaulį tremtiniai?

Iki šiol šalpos darbe daugiausia pagelbėjo IRO, bet kas bus, kai IRO nustos veikti? Mes, šalpos organizacijų atstovai, kovojame, kad IRO ar UN, ar kokia nors kita tarptautinė organizacija pagelbėtų tremtiniais rūpintis ir toliau. Jie argumentuoja, kad kada nors turi būti galas rūpintis tremtinių problemomis ir laikas jau pasauliui jėti į normalias vėzes. Jie tvirtina, kad per 5 metus, būvę pakankamai laiko tremtiniams pasiruošti naujam gyvenimui, išmokyti tų kalbų, į kuriuos kraštus tremtinys numato emigruoti, išmokyti amatų, kurie duotų progos įsikurti naujame krašte ir tuo būdu tremtinių problema likviduoti. Jie jaučiasi pagelbėti tremtiniams. Kalbant apie pasaulinę tremtinių būklę, nepamirškime, kad iš rusų okupuotų kraštų įvairių tremtinių dar vis nuolat atsiras vakarų Vokietijoje ir kituose kraštuose, taip kad tremtinių padėtis toli gražu nėra dar išspręsta. Viena būkime tikri: jei mes, lietuvių patys savo tautos reikalais rūpinimės, galime tikėtis susilaukti talkos ir iš kitų tautų, bet jei mes patys savo tautos reikalais rūpintis nebepajėgsim, nieks už mus mūsų tautos reikalais nesirūpins.

ganai užgintų propagandinę sovietų misijų veiklą, neduotų DP reikalams paskirtų patalpų karininkams to krašto, kuris yra išplėšęs kitių laisvę, užgintų lankytis tremtinių butuose, šmeižti tas įstaigas, kurios globoja tremtinius, neduotų DP sąrašų, kurie panaudojami piktam, pagaliau, kad amerikiečių pavyzdžiu, išvartų misijas iš Tūbingeno apylinkės, nes šiose vietovėse nėra TSRS piliečių.

Neteisėtai atvykę 30.000 DP

Senato teisių komisijos mažasis komitetas vis tebevargstu su DP įstatymo pakeitimu. Pats komisijos pirmininkas sen. Mac Garranas yra labai įpykęs ant kaikurių Europoje esančių imigracijos valdininkų už tai, kad įstatymas buvęs labai blogai vykdomas ir prisileista į Ameriką tūkū žmonių, kurie tuo įstatymu negalėjo pasinaudoti. Dabar iš Europos parkvesti keli valdininkai duoti komisijai parodymus. Vienas iš jų tvirtina, kad nelegaliai yra atvykę apie 30.000 asmenų, kurie pralindo protekcijų ir padirbtų dokumentų pagalba. Tuo ypač pasižymėję vienos tautybės asmenys.

DRAUGAS.

PRANEŠIMAI

„LAISKAI LIETUVIAMS“

AMERIKOS LIETUVIAI JEZUITAIS perėmė Vokietijoje ejuosiu „Misijonieriams laišku“ leidimą. Dabar jie yra perreformuoti ir pavadinti „Laiskais lietuviams“; eis kas mėnesį, įvairūs, aktualūs, įdomūs. Pavyzdžiui, šių metų vasario mėn. numeryje atspausdinti laiška temomis: šeimos irimo priežastys (patarimai renkantis gyvenimo drauge), jauniuo problemos (brendimas), „amerikono“ laiškas „dypukui“ ir kiti. Kas norėtų juos gauti, tesikreipia šiuo adresu: „Laiskai lietuviams“, 8101 Champlain Ave., Chicago 19, Ill. USA. Geriausia užsisakyti vienu adresu, nes taip pigiau kainuoja persiuntimas, bet bus siuntinėjami ir atskirai po vieną numerį. Vieno numerio spausdinimas ir persiuntimas kainuoja apie 5 Amerikos centai. Atsilyginimui atitinkamą savo krašto pinigų sumą galima pasiųsti pašto kuponais arba kitu būdu.

JAUNIMEI!

Tremties laikotarpiu Vokietijoje baigiantis, ir didžiausiai lietuvių bendruomenės daliai įsikuriant užjūriuose, Sambūris „Šviesa“, ligi šiol veiks Vokietijoje, Prancūzijoje, Šveicarijoje ir Švedijoje, yra pasiryžęs ir toliau telkti įvairiuose kraštuose esančių lietuvių jaunimą kultūrinei veiklai, siekiant išsaugoti lietuviškumą išėjimoje ir populiarinti humaniškumo, tautinio solidarumo bei demokratijos idėjas lietuvių visuomenėje, taip pat gvidinti valstybines, kultūrinės, ūkinės ir socialines mūsų tautos problemas ir vykdyti šventą laisvės kovą už pavergtos tėvynės išdavimą.

Siekdamas atlikti savo uždavinius ir taisydamasis prie naujų sąlygų, Sambūris laiko reikalinga išplėsti savo veiklą tuose kraštuose, kuriuose dabar buriasi didesnis mūsų šeimū kolonijos.

Sėkmingesniam veiklos rganizavimui „Šviesos“ Sambūrio Centro Valdyba, ligi šiol veikusi Vokietijoje, yra perkelta į JAV. Adresas: Dr. J. Valaitis, 1132 Halsay St., Brooklyn 7, N. Y., USA. Europoje Sambūrio reikalus nuo šios dienos tvarko Rajoninė Valdyba Prancūzijoje; adresas: J. Masiulis, 6, rue Massenet, Paris 16. Anglijoje: J. Statkute, 24, Marlborough, Mansions, Cannon Hill, London NW 6.

Visi nauji Sambūrio skyriai arba jų steigimu susiinteresuavę asmenys kviečiami galimai greičiau susirūšti su minėtais asmenimis.

Tikimės, kad išplėsdami savo veiklą ir suburdami gausnes pajėgas bendram darbui, mes galėsime sėkmingiau prisidėti prie kovos dėl laisvo žmogaus ir laisvos tautos laisvame pasaulyje.

... Ir šviesa ir tiesa mūsų žingsniu telydi ...

Sambūris „Šviesa“
Europos Rajoninė Valdyba

Lietuvius

Nr. 9 (54)

1950. III. 3.

Genocido temomis

Antradienio laikraščiai ir radijas pranešė įsidėmėtiną žinią. Pirmadienį Tony Sender kalbėjo apie masines žudynes Pabaltijo kraštuose. Jungtinių Tautų ūkinių ir socialinių reikalų taryboje. Tony Sender vardą retas mūsų skaitytojų bus girdėjęs, o jei ir girdėję, užmiršo. Ji, mat, iki 1933 metų buvo vokiečių reichstago socialdemokratų frakcijos narys. 1933 m. emigravo į JAV ir dabar socialinių ir ūkinių reikalų taryboje kalbėjo galingos JAV profesinių sąjungų konfederacijos AFL (American Federation of Labour) vardu. Įsidėmėtiną politiniams emigrantams karjera.

Tony Sender kalbėjo ilgai ir daug apie svarbiausią sovietų masinių žudynių (genocido) būdą — koncentracijos stovyklas. Ji kalbėjo apie sovietines Vokietijos zonos stovyklas, kalbėjo ir apie Pabaltijo kraštus. Iš trumpų agentūrinių pranešimų atrodo, kad ji naudojosi daugiausiai estų šaltiniais, bet tai pagaliau nesvarbu. Iš esmės sovietinė sistema tiek Pabaltijoje, tiek ir kituose kraštuose siekia vieno ir to paties. Tik vienur naudojami švelnesni, kitur žiauresni metodai.

Tą patį pirmadienį įtakingiausiame, nors toli gražu ir nedidžiausiame New Yorko laikraštyje NEW YORK TIMES 28 JAV valstybių (steitų) gubernatoriai reikalavo praveisti kvotą apie sovietų koncentracijos stovyklas. Pasak United Press agentūros, jie pasirašė po prancūzų žurnalisto Davido Rousset straipsnio ištrauka, kuri užėmė visą skelbimų puslapį!

Roussetas, kuris 1943—45 m. turėjo progos ant savo kailio pažinti vokiečių koncentracijos stovyklas, pereitų metų lapkričio mėn., kaip mūsų skaitytojams jau žinoma, paskelbė „Le Figaro Litteraire“ atvira laiška į visus buv. nacijų koncentracijų stovyklų kalinius Prancūzijoje ir kituose kraštuose. Jis atkreipia jų dėmesį į sovietines koncentracijos stovyklas. Girdi, ten viešpatuoja tokia vergijos sistema, kurios nuo to laiko, kai vergai pastatė Egipto faraonams piramides, pasaulis nėra matęs.

Londoniški socialistų savaitraštis „Tribune“ po trijų mėnesių galėjo konstatuoti, kad Rousseto laiško atgarsiai nuėjo labai toli. Likimo ironija norėjo, kad tikrai skardų balsą prieš sovietines stovyklas pakeltų kaip tik vienas karščiausių naujo didžiojo karo prieš sovietus priešas!

Roussetas siūlo sudaryti buv. kacetininkų komisiją, kuri su Tarybų Sąjungos vyriausybės pritarimu ir dalyvavimu ištirtų sovietines koncentracijos stovyklas! Tas siūlymas mums naiviai skamba. Geriausia atveju, kaip balsas tyruose šaukiąs. Tačiau, kaip matome, jis turėjo ir praktinių pasekų. Prancūzijos komunistų tarpe jis iššaukė skilimą, privertė apsigalvoti visokius „saloninius bolševikus“, pasitraukti iš kompartijos intelektualus. O dabar po jo pasirašė ir 28 gubernatoriai. Jo atsisaukimas buvo tikrai nemažas įnašas į kovą už pavergtųjų tautų laisvę.

Mes su džiaugsmu registruojame svetimųjų balsus, smerkiančius mums padarytą neteisębę, tačiau kartu turime ir kiek susigėsti, kad patys, palyginti, permaža prisidėjome prie tylos samokso pašalinimo. Vasario 9 d. JAV senato teisinės komisijos specialii pakomisė, svarstanti genocido konvencijos ratifikacijos klausimą, išsklavo Amerikos Lietuvių Informacijų Centro vedėjo K. Jurgėlos parodymą. Ta proga buvo apgaleistauta, kad Jurgėlos pareiškimas nebuvo paremtas tūkstančiais lietuvių — Amerikos piliečių asmeniniais laiškais. Bet ar nereikėjo juos laiku pafinormuoti, kaip jie galėjo prisidėti prie bendros kovos? O ar nieko nežino apie tuos reikalus ir ar negali savo įnašu prisidėti tremtiniai? Ar netragiška, kad tas pats Davidas Roussetas dabar važinėja po Bavarijos DP stovyklas ir ieško liudininkų savo bylai, kurią dėl to atsisaukimo išskėlė komunistų laikraštis „Les Lettres Francaises“. Vokiečių laikraščiai rašo, kad Roussetui liudininkų ieškoti nesiseka. Vieni DP nori emigruoti ir bijo, kad įvelimas į bylą gali sutrukdinti emigraciją, o kiti, kurie čia lieka, nenori pagarsėti, nes bijo eventualių pasekų. Apie „veiksnius“, atrodo, niekas nieko negirdėjo.

C/Kartotekos skelbimas Nr. 14

Iš JAV ir kitur yra ieškomi šiame skelbime išvardinti asmenys. Ieškomieji ar apie juos žinantieji, malonėkite atsiliepti C. Kartotekai kartu nurodant skelbimo eilės Nr. ir įdedant reikiama kiekį pašto ženklų atsakymui apmokėti.

Siųsti šiuo adresu: München 27, Rauchtstr. 20. C. Kartotekai.

- 126. Juozas Jablonskis ieško broliū Mykolo Jablonskio, gim. Kačergių km., Babtų vls., Kauno apskr.
- 127. Juozas Dumblauskas ieško Dumblauskaitės, Jono Dumblauskos dukters iš Lunksnėnų km., Alytaus par. Ištekejūsis pavardė nežinoma. Yra žinių, kad ji 1947 m. su vaikais, gal ir su vyrū, buvo Vokietijoje. Ieško jos tėvo brolis — jos dėdė.
- 128. Joseph Dailydė ieško Antano Jasiukaitėio.
- 129. Pranė Yodžionis (ar Godžionis) ieško sesers Onos Preimantienės-Narbudaitės, gim. 1895 m. Kinylių km., Akmenės vls., ir brolio Antano Norbuto, gim. 1911—12 m. Kioگیų km., Akmenės vls.
- 130. A. Vaitkienė ieško Onos Strimaitytės, gyv. Erlangeno stovykloje.
- 131. Petronėlė Atkočienė ieško Marijos ir Juzefos Paulauskaičių, dukt. Antano, gyv. Raseinių aps., Pauperių km., Anatazijos Paulauskaitės-Jurgės, dukt. Antano, gim. 1936 m., gyv. Klaipėdos m., ir Antano Paulausko, s. Antano, prieš karą taip pat gyvenusio Klaipėdoje.
- 132. Mrs. Petronėlė Unguraitis ieško tremtyje esančių Sipailių iš Kraujučių km., Barzdų vls., Šakių aps.
- 133. Mrs. P. Lukas ieško savo pusseserės Justinos Gudėnienės iš Kud. Naumiesčio.
- 134. Giminės Amerikoje ieško Bagdonų Petro, Albino ir Jono (1944 m. buvo Prancūzijoje, tarnavo Speer legione, šoferių mokykloje), visi trys kilę iš Elveriškių km., Rudaminos vls., Lazdijų aps. Taip pat ieškomi Ksenavičiai Ignas, Juozas ir Vladas (vardai gali būti ir kiti), visi kilę iš Bagdoniškių km., Pašausės vls., Pakapės par., Šiaulių aps.
- 135. Ryšium su vienu palikimo byla ieškomi Gaidys Stasys, Vladas ir Paulina Gai-

dytė iš Raguvos, Ukmergės aps. Gal tremtyje yra ir kitų Eduardo ir Mykolo Gaidžių giminių?

136. Gauti adresai: Onai Lauraitytei, Gasparui Baltrūnui, Broniui Brasūnui, Stanislavai Savickaitei, Emilijai Bliuvienei.

LTB C/Kartotekas Vedėjas.

Antanas Pranaitis, gyv. 1979 Canalpost Ave., Chicago 16, Ill. U.S.A., atvykęs į Ameriką 1912 metais, ieško savo brolių Konstantino ir Prano Pranaičių, jų vaikų ir kitų giminių, kilusių iš Palaukinės kaimo, Kidūlių valsč., Šakių apskr. Zinančius apie Pranaičių šeimos likimą maloniai prašo jam pranešti.

Mr. Ludkus, gyv. 1212 E. 87 str., Cleveland, Ohio, USA, ieško savo brolių Balio ir Vlodo Liudkų vaikų, Lietuvoje gyvenusių Vilkių ir Kauno apylinkėse.

IRO IESKIJIMŲ ĮSTAIGOS

Arolsen b. Kassel ieškomi:
Baužys Tadas, g. 1923. 8. 12 Kaune, 1945 m. gyv. Stuttgarte; Endzelis Jonas, g. 1944. 9. 17 Schneidemuehlėje, pask. žinia 1945 m. balandžio mėn. iš Halberstadto; Gribavičius-Radevičius Pranciška, g. 1902 m. Panevėžyje, 1942 m. deportuota į Vokietiją iš Deveniškių, Vilniaus apskr.; Kaslauskas Algis, g. 1934. 5. 24 Kaune; Kaslauskas Alfonsas, g. 1901. 11. 2 Kaune; Kaslauskienė-Stokaitė (Klicevine) Marija, g. 1904. 6. 25 Kaune; Linkevičius Romualdas, g. 1923 m. Kaune, pask. žinia 1944 iš Kauno; Milauskas Jonas, apie 40 m. amž. ir Milauskas Simonas, apie 80 m. amž., g. Obelninkuose, gyvenę Baltimorėje, JAV; Petrikaitis Albertas, g. 1927. 3. 14 Batkiuose, Tauragės apskr., pask. žinia 1944 m. gruodžio mėnesį iš Königsbergo; Chaitienė Monas, ir Chajetienė Zolda, gyv. Sirvintuose; Blumberg-Chelemovic Baše, g. Kaune, apie 45 m. amž., pask. žinia 1940 m.

SKELBIMAS

Skelbiu, kad nuo 1942 metų už savo žmonos Onos Petrikaitės veiksmus neatsakau ir nuo 1943. VIII. šeimos santykiai yra nutraukti. Mikas Usonis.

Atviras žodis

PULGIS PRIVAČIAI

Bendradarbis Pulgis Andriušis iš Australijos mums privačiai praneša:

... Mes gyvename Dievo pasaulio užkaborjyje, kur pienas ir medus tampa upėmis, bet po kelių metų galima bus pamiršti, kad dar esi žmogus, kad dar be avienos kulšies turi ir kitų reikalavimų.

Baisi butų krizė privers visus tautiečius pasistatyti po popierinį namelį ir tada sudiev bus viskam. Sutiktas draugas jau dabar klausia, kiek svarų turi nusilpęs bankas, ar jau pirka sklypą. Prasidės toks titnagiškas gyvenimas (jeigu pramokės kalbą ir sugebės paskaityti banditinius 6 penų romanėlius), jog nei mūsų spauda, nei knygos nebus reikalingos. Viename LETUVIO numeryje skaičiau tautiečio baisingą juodą laiška ir kažkokio pykčio. Susitvarkius tuo klausimu, čia gyventi nebloga, tačiau kultūringam ar kultūra sergančiam žmogui yra visiškai tvanku, kaip krematoriume. Vaizduokis, tik 2-3 Australijos rašytojai sugeba pragyventi iš savo darbo, visi gi eina į fabrikus. Laisvų žurnalistų nėra. Jie arba gauna nuolatinę algą arba rašo atidirbę 8 val. fabrike.

Baisiai sunkiai (bus aprašymuose) aptvarčiau buto reikala... LETUVIS: Čia laisvę turėjome nutraukti, kad neatėmus skaitytojų vėlesnį malonumą skaityti „aprašymus“.

- LIETUVIS išaina kartą į savaitę — penktadienais. Atskiro numerio kaina — 0,75 DM, mėnesinė prenumerata — 3 DM. Užsienio prenumeratoriai, kurie negali apsimokėti Vokietijoje markėmis arba atsųsti po 7 tarpt. pašto kuponus mėnesiui už 1 egz. prenumeratą, laikraštį užsisako per LIETUVIO atstovybes užsienioose:
- D. BRITANIJOJE: Mr. J. Palšis, 10. Warrel's Terrace, BRAMLEY-LEEDS, England, Prenumeratos kaina 5 šil. mėnesiui.
- JAV; Mr. Steponas Nasvytis, 4579 W 157 St., CLEVELAND, Ohio, USA, Prenumeratos kaina 0,50 dol. mėnesiui.
- KANADOJE: Mr. K. Andriuševičius, 3A-4th Ave., Ville Salle, Montreal, Que., Canada. Prenumeratos kaina 0,50 dol. mėnesiui.
- AUSTRALIJOJE: Mr. Jurgis Glušauskas, 2, Weroona Ave., Ascot Park, Adelaide, S. A., Australia. Prenumeratos kaina 5 šil. mėnesiui.
- BELGIJOJE: Mr. Stp. Paulauskas, 81/186, Paire du Horloz, TILLIEUR - LIEGE, Belgic. Prenumeratos kaina 26 fr. mėnesiui.